ISSN 1822-1645 (Print), ISSN 2345-0258 (Online)
http://dx.doi.org/10.7220/2345-0258.10.3

Inga JUKNYTĖ-PETREIKIENĖ
Mykolo Romerio universitetas
Mykolas Romeris University

INTERNACIONALIZUOTŲ STUDIJŲ KOKYBĖS VERTINIMAS: TEORIJA IR PRAKTIKA

QUALITY ASSESSMENT OF INTERNATIONALISED STUDIES: THEORY AND PRACTICE

SANTRAUKA

Straipsnyje aptariamos aukštojo mokslo internacionalizacijos raiškos formos instituciniame lygmenyje. Išryškinamas internacionalizuotų studijų kokybės vertinimo teorinio pagrindimo aktualumas, siūlomos internacionalizuotų studijų kokybės sampratų apibrėžtys. Kritikuojami esami aukštojo mokslo internacionalizacijos vertinimo būdai, kaip neaprėpiantys visų institucinio lygmens atskirų internacionalizuotų studijų elementų visumos. Remiantis aukštojo mokslo internacionalizacijos parametrais ir aukštojo mokslo kokybės vadybos teorija ir praktika, siūloma taikyti tokią internacionalizuotų studijų kokybės vertinimo metodologiją, kuri leistų tinkamai vertinti aukštosios mokyklos internacionalizacijos kokybę ir jos raidos tendencijas.

ABSTRACT

The article reviews forms of higher education internationalisation at an institutional level. The relevance of theoretical background of internationalised study quality assessment is highlighted and definitions of internationalised studies quality are presented. Existing methods of assessment of higher education internationalisation are criticised for not involving the totality of elements of different internationalised studies at an institutional level. Taking into consideration parameters of higher education internationalisation and theory and practice of quality management in higher education, a recommendation is given to assess the quality of internationalised studies following the methodology that enables proper quality assessment of internationalisation at higher education institutions and its development.

PAGRINDINIŲ TERMINŲ APIBRĖŽIMAI

- *Studijų internacionalizacija* – permanentinis tarptautinių, tarpkultūrinių reiškinių integravimo į aukštosios mokyklos tikslus, funkcijas (studijas, tyrimus, paslaugas) ir į aukštosios mokyklos vadybą procesas.
- *Aukštosios mokyklos organizacinės struktūros būtinos institucijos internacionalizacijai* – universiteto ar kolegijos intelektiniai,

DEFINITIONS OF KEY TERMS

- *Internationalisation of studies* – a permanent process of integration of international and intercultural phenomena into the aims, functions (studies, research, services) and management of a higher education institution.
- *Organisational structures of a higher education institution necessary for institutional internationalisation* – intellectual, financial, material resources of a university or college

finansiniai, materialiniai ištekliai ir jų vadyba (planavimas, organizavimas, motyvavimas, kontrolė), pasižyminti tarptautiniu, tarpkultūriniu matmeniu.

- *Internacionalizuotos studijos* – studijų turinys ir aukštojoje mokykloje ar užsienyje aukštosios mokyklos iniciatyva realizuojamas studijų vadybos procesas, pasižymintis tarptautiniu, tarpkultūriniu matmeniu.
- *Internacionalizuotų studijų kokybės vertinimas* – duomenų apie tarptautinių, tarpkultūrinių reiškinių integravimo į svarbiausias universiteto ar kolegijos veiklas bei procesus rinkimas, analizė ir apibendrinimas pagal parinktus internacionalizuotų studijų kokybės parametrus (dimensijas, kriterijus, rodiklius), atsižvelgiant į aukštosios mokyklos plėtros (pagal studijų internacionalizacijos motyvus ir strategiją) bei socialinių dalininkų poreikius.

and their management (planning, organising, motivation, control) with international and intercultural dimensions.

- *Internationalised studies* – curriculum and the study management process realised at home or abroad under initiative of higher education institution and characterised by international and intercultural dimensions.
- *Quality assessment of internationalised studies* – collecting, analysing and generalising data on integration of international and intercultural phenomena into key university or college activities and processes in accordance with the chosen quality parameters of internationalised studies (dimensions, criteria, indicators) and taking into consideration stakeholders' needs and the development (under the motives and strategy of study internationalisation) of a higher education institution.

ĮVADAS

Pastaraisiais metais tiek Europos, tiek Lietuvos mastu aukštojo mokslo (toliau – AM) internacionalizacija įgauna vis didesnę svarbą šalių politinėje ir aukštųjų mokyklų (toliau – AMI) strateginės plėtotės darbotvarkėje. Lietuvoje studijų tarptautiškumas skatinamas vyriausybiniu lygmeniu[1], teikiama parama[2] Lietuvos AMI plėtojant tarptautinį studijų matmenį. Per 2009–2012 m. iš viso Lietuvos AMI studijų tarpatautiškumui didinti buvo suteikta daugiau nei 100 milijonų litų paramos[3] tobulinti žmogiškųjų išteklių kompetencijas siekiant studijų tarptautiškumo, parengti ir pradėti įgyvendinti jungtinio

[1] LR Vyriausybės patvirtintos 2008–2010 m. ir 2011–2012 m. Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo programos.

[2] Nacionalinė studijų programa (2007), skirta 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų paramai.

[3] ES Struktūrinė parama. Internetinis adresas: www.esparama.lt. Puslapis aplankytas 2013 m. sausio 31 d.

INTRODUCTION

In recent years internationalisation of both European and Lithuanian higher education (hereinafter – HE) has gained more importance in the agenda of national political and higher education institution (hereinafter – HEI) strategic development. Internationality of studies in Lithuania is highlighted at the state level[1], support[2] is provided to Lithuanian HEI when developing an international dimension of studies. In 2009–2012, Lithuanian HEIs received more than 100 million litas support[3] towards the improvement of internationality, including the development of human resource competencies focusing on internationality of studies,

[1] 2008–2010 and 2011–2012 programmes on promoting internationality in higher education, approved by the Government of the Republic of Lithuania.

[2] National study programme (2007) for 2007–2013 support from EU structural funds.

[3] EU structural support. Website: www.esparama.lt. Reviewed on 31 January 2013.

laipsnio studijų programas, studijų programas užsienio kalbomis. Taip pat vykdomi nacionaliniai projektai, skirti Lietuvos AM pristatyti pasauliui[4], tarptautinių stažuočių sistemai sukurti[5] ir t. t. Tai sąlygojo sparčią internacionalizuotų studijų (toliau – IS) elementų plėtotę Lietuvos AMI.

Nėra abejonių, kad internacionalizacija šiandienos AM sistemoje yra svarbi: ji gausina tarpkultūrines žinias, ugdo mokėjimus, vertybes ir požiūrius, būtinus šiandienos globalioje, daugiakultūrėje visuomenėje ir darbo rinkoje. Šalyse, kurių studentų skaičius AM sistemoje ar tik kai kuriose studijų srityse gerokai mažėja, užsienio studentai iš dalies prisideda prie nacionalinio AM sistemos finansavimo. Jų įmokos už studijas padeda AMI išsaugoti / stiprinti jų studijų ir tyrimų pajėgumus. Taip pat pabrėžiama, kad tarptautiškumas – labai svarbus AM kokybės kriterijus. Tačiau, nepaisant pranašumų, internacionalizacijos augimas ir įvairovė tiek vyriausybėms, tiek AMI kelia daug aktualių klausimų, kurių bene svarbiausias – IS kokybė ir jos vertinimas.

Šiuo metu daugiausia pastangų (pvz., Bolonijos proceso dalyvių) pirmiausia telkiama siekiant suvienodinti Europos šalių AM kokybės vertinimo sistemas, o per mažai – AM IS kokybės vertinimui. Literatūros ir kitų šaltinių analizė rodo: kalbant apie AM internacionalizacijos kokybę, mokslininkai (Altbach, 2002; Knight 2004b, Van der Wende, 2009; ir kt.) ir įvairios tarptautinės organizacijos (UNESCO, OECD ir kt.) kol kas daugiausiai dėmesio skiria AM paslaugų, tarptautiniu mastu teikiamų komerciniais pagrindais, kokybės problemoms spręsti. Konstatuojamas nacionalinių ir tarptautinių norminių aktų bazės nebuvimas, todėl nėra galimybės

[4] „Lietuvos aukštojo mokslo tarptautiškumo plėtra“ 2010–2013 m. (VP1-2.2-ŠMM-08-V-02-001).

[5] „Nacionalinės Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų ir dėstytojų tarptautinės praktikos ir stažuočių sistemos sukūrimas ir įgyvendinimas“ 2010–2013 m. (VP1-2.2-ŠMM-08-V-02-002).

the development and delivery of joint degree study programmes and study programmes in foreign languages. Beside national projects are aimed at introducing Lithuanian HE globally[4], developing the system of international traineeships[5] etc. All these aspects influenced rapid development of internationalised study (hereinafter – IS) elements in Lithuanian HEIs.

Internationalisation without a doubt takes an important part in the current HE system: it provides intercultural knowledge, develops skills, values and attitudes that are necessary in a contemporary global and multicultural society and labour market. In those countries where the number of students in the HE system or certain study fields is significantly decreasing, foreign students partially contribute to the national funding of the HE system. Their study fees help to preserve / improve HEIs study and research facilities. It is also noted that internationality is an important HE quality criterion. However in spite of all these advantages, both governments and HEIs are still facing many issues related to the development and variety of internationalisation. The most important of them is IS quality and its assessment.

Currently the majority of efforts (e.g. of participants of the Bologna process) is put into unifying European HE quality assessment systems, leaving HE IS assessment out. The analysis of literature and other resources has shown that the discussions on the quality of internationalisation provided by scientists (Altbach, 2002; Knight, 2004b, Van der Wende, 2009; etc.) and various international organisations (UNESCO, OECD etc.) mainly focus on quality related issues of HE services, internationally provided on a commercial basis. No existing base of national and international regulatory

[4] "The Development of Internationality in Lithuanian Higher Education", 2010–2013 (VP1-2.2-ŠMM-08-V-02-001).

[5] "Development and Implementation of a National System for Students' and Teachers' from Lithuanian Higher Education Institutions International Practice and Traineeships", 2010–2013 (VP1-2.2-ŠMM-08-V-02-002).

identifikuoti, kas atsakingas už studijų, teikiamų užsienio šalyse franšizės, nuotolinių studijų forma arba per įsteigtą filialą, kokybę (Knight, 2006a); pabrėžiamas tarptautiniu mastu didėjantis tiek kvalifikacinius laipsnius, tiek institucijų akreditaciją pardavinėjančių organizacijų kiekis (CHEA, 2003; OECD, 2004; Hamshere, 2007, SKVC, 2012), daug dėmesio skiriama netradiciniams pelno siekiantiems AM teikėjams (tarptautinėms kompanijoms, korporaciniams universitetams, informacinių technologijų ir žiniasklaidos įmonėms ir pan.) (Altbach, 2000, 2002; Knight, 2006a), kuriamos gairės, kaip išvengti apgaulės (Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education, 2001; Guidelines for Quality Provision in Cross-border Higher Education, 2005). Svarbu pabrėžti, kad labai didelė AM internacionalizacijos struktūrinių elementų dalis (pvz., akademinės bendruomenės mainai, studijų programų tarptautinimas, tarptautiniai projektai bei AMI tarptautiniai tinklai ir kt.) pagrįsta ne komerciniais, o akademiškai ir kultūriškai orientuoto tarptautinio bendradarbiavimo pagrindais. Todėl tarptautinė AM paslaugų prekyba nėra vienintelis veiksnys, lemiantis IS kokybės ir jos vertinimo *aktualumą*.

Visos AM vertinimo agentūros naudoja išorinio, o dauguma – AMI vidinio kokybės vertinimo ir užtikrinimo procedūras, bet jos neapima visų AM internacionalizacijos (pvz., AMI internacionalizuotų studijų užsienyje) aspektų. AM internacionalizaciją nagrinėjantys mokslininkai (Kelo, Teichler, Wächter, 2006; Radzevičienė, 2007) konstatuoja, kad funkcijų kompleksiškumas ir tarptautinės veiklos tipų bei siekiamų strateginių tikslų įvairovė iš dalies paaiškina, kodėl iki šiol stokojama bendrųjų internacionalizacijos kokybės vertinimo instrumentų. Vis dėlto besiplečianti AM internacionalizacija palieka opią *problemą* (ir spragą) kokybės užtikrinimo srityje: AM kokybė iš esmės vertinama nacionalinės šalies kontekste, todėl per

acts was found. Thus it is impossible to identify which party is responsible for the quality of studies delivered in foreign countries under a franchise agreement, in a form of distant studies or through an established branch (Knight, 2006a); internationally increasing number of organisations that sell both qualification degrees and institution accreditations (CHEA, 2003; OECD, 2004; Hamshere, 2007, SKVC, 2012); attention is drawn to non-traditional HE providers that operate for profit (international companies, corporate universities, information technologies and media companies, etc. Altbach, 2000, 2002; Knight, 2006a); guidelines for avoiding fraud are developed (Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education, 2001; Guidelines for Quality Provision in Cross-border Higher Education, 2005). It is important to note that a large part of structural elements of HE internationalisation (e.g. exchange between members of academic communities, internationalisation of study programmes, international projects and international HEI networks etc.) is based on academically and culturally oriented international cooperation rather than commercial aspects. Thus international trade of HE services is not the only factor determining *relevance* of IS quality and its assessment.

All HE assessment agencies apply external and the majority of them internal HEI quality assessment and assurance procedures. However, these do not involve every aspect of HE internationalisation (e.g. internationalisation abroad). Scientists analysing HE internationalisation (Kelo, Teichler, Wächter, 2006; Radzevičienė, 2007) note that the complexity of functions and the variety of types of international activity and strategical aims can to a certain extent explain the lack of general instruments for quality assessment of internationalisation. However the development of internationalisation comes with an important *issue* (and gap) in the sphere of quality assurance, i.e. HE quality is basically assessed in the

mažai dėmesio skiriama internacionalizacijos matmeniui.

Šio straipsnio *tyrimo objektas* – IS kokybės vertinimas. Straipsnio *tikslas* – įvertinti esamą AM internacionalizacijos vertinimo praktiką institucinės IS kokybės vertinimo sampratos kontekste. Šiam tikslui pasiekti keliami šie *uždaviniai*: 1. Charakterizuoti galimus institucinius (AMI lygmens) IS modelių požymius. 2. Apibrėžti IS kokybės sampratą. 3. Išanalizuoti ir palyginti esamus AM internacionalizacijos vertinimo teorinius ir praktikoje naudojamus instrumentus bei jų tinkamumą IS kokybei vertinti.

Taikyti *tyrimo metodai*: tarptautinių ir nacionalinių dokumentų, mokslinės literatūros analizė.

1
INTERNACIONALIZUOTŲ STUDIJŲ MODELIAI IR JŲ CHARAKTERISTIKOS

Siekiant įvertinti esamų tiek pasiūlytų teorinių, tiek praktikoje naudojamų AM IS kokybės vertinimo instrumentų tinkamumą institucinio lygmens IS kokybės vertinimui, pirmiausia būtina išskirti tiriamo fenomeno požymius. Šiuo atveju būtina apibrėžti galimas AMI studijų internacionalizavimo iniciatyvų sritis, t. y. universiteto ar kolegijos veiklas, pasižyminčias tarptautiškumu, tarpkultūriškumu, skirtas studijoms internacionalizuoti tiek institucijos viduje, tiek užsienyje. Aiškiai apibrėžti požymiai sudaro prielaidas gauti tikslius duomenis apie institucijos internacionalizaciją.

Mokslininkų ir specialistų (Knight, 1997, 1999, 2003, 2004a, b, 2006a, b, 2011; De Wit, 1998; Crowther, 2000; Soderqvist, 2002; Nilsson, 2003; Frew, 2006; Koutsantoni, 2006a; Teekens, 2007; Parsons, 2010; Bennett, Kane, 2011; Wilkins, Huisman, 2011; Coryell ir kt., 2012; ir kt.) atlikti AM internacionalizacijos fenomeno tyrimai rodo, ką galima ar (ir) ką

national context, leaving the dimension of internationalisation out.

Research object of the article – IS quality assessment. *Aim* of the article – to evaluate existing practice of HE internationalisation assessment in the context of the conception of IS quality assessment. To achieve this aim, the following *tasks* were set: 1. To characterise possible institutional (HEI level) features of IS models. 2. To define the conception of IS quality. 3. To analyse and compare existing theoretical and practical instruments for HE internationalisation assessment and their suitability for IS quality assessment.

Applied *research methods*: analysis of international and national documents and scientific literature.

1
MODELS OF INTERNATIONALISED STUDIES AND THEIR CHARACTERISTICS

Having the aim to evaluate if existing theoretical and practical HE IS quality assessment instruments are suitable for assessing IS quality at an institutional level, the first thing to be done is to identify features of the analysed phenomenon. In this case it is necessary to define spheres of internationalisation initiatives of HEI studies, i.e. university or college activities that focus on internationality, interculturalism and are aimed internationalising studies both in the institution and abroad. Clearly defined features can result in obtaining accurate data on internationalisation of the institution.

Research on the phenomenon of HE internationalisation carried out by scientists and specialists (Knight, 1997, 1999, 2003, 2004a, b, 2006a, b, 2011; De Wit, 1998; Crowther, 2000; Soderqvist, 2002; Nilsson, 2003; Frew, 2006; Koutsantoni, 2006a; Teekens, 2007; Parsons, 2010; Bennett, Kane, 2011; Wilkins, Huisman, 2011; Coryell et al., 2012, etc.) revealed what can or (and) should be done when

reikėtų daryti internacionalizuojant AMI studijų turinį, kuris šiame straipsnyje apibrėžiamas kaip visi kryptingi studijuojančiojo kompetencijų, reikalingų jo ateities profesinei veiklai bei savarankiškam gyvenimui tarptautinėje, tarpkultūrinėje ir (ar) globalioje aplinkoje, ugdymą(si) veikiantys veiksniai, kuriuos patiria aukštojoje mokykloje arba už jos ribų, bet aukštosios mokyklos iniciatyva. Šio straipsnio autorės atlikta minėtų tyrimų analizė leidžia daryti išvadą, kad instituciniu lygmeniu internacionalizacija skyla į du skirtingus IS modelius: į *aukštosios mokyklos internacionalizuotas studijas užsienyje* (toliau – ISU) ir į *aukštosios mokyklos internacionalizuotas studijas institucijos viduje* (toliau – ISIV).

ISIV modelis apima šias sritis: studijų programų turinio, dėstymo / studijavimo metodų ir sąlygų (įskaitant ir atvykstantįjį mobilumą), akademinės bendruomenės laisvalaikio tarptautinimą ir bendradarbiavimą su vietinėmis kultūrinėmis / etninėmis grupėmis. ISU modelis apima šias sritis: studentų, dėstytojų, administracijos darbuotojų išvykstantįjį mobilumą; studijų programų tarptautinį mobilumą, kartu su užsienio partneriais vykdant AMI studijų programas tik užsienyje; pačios AMI tarptautinį mobilumą, užsienyje steigiant filialus, centrus ar susijungiant su kitomis užsienio AMI[6].

Taip pat egzistuoja ISU ir ISIV modelių jungiamieji reiškiniai. Tai yra iniciatyvų tipai, charakterizuojantys ir AMI viduje, ir užsienyje AMI vykdomas studijų internacionalizacijos veiklas bei apimantys šias sritis: tarptautinius projektus, mokslinės veiklos internacionalizaciją. Šiam jungiamajam reiškiniui priskiriami akademinės bendruomenės mainai bei studijų programų, vykdomų ir AMI, ir užsienyje, rūšys (pvz., dvigubo / jungtinio laipsnio studijų programos).

[6] ISIV ir ISU modelių charakteristikos plačiau aptariamos J. Knight (1999, 2003, 2006a), D. Koutsantoni (2006a) darbuose.

internationalising HEI curriculum which in this article is defined as all purposeful factors influencing (self)development of learner's competences required in his/her future professional activity and independent life in intercultural and (or) global environment. A person experiences these factors in or outside a higher education institution but under the initiative of a higher education institution. The author of this article has analysed the mentioned researches and made a conclusion that internationalisation at an institutional level can be divided into two different IS models, i.e. *HEI internationalisation abroad* (hereinafter – IA) and *HEI internationalisation at home* (hereinafter – IH).

The IA model covers the following spheres: curriculum of a study programme, teaching / learning methods and conditions (including incoming mobility), internationalisation of academic community leisure time and cooperation with local cultural / ethnical groups. The IH model involves the following spheres: outgoing mobility of students, teachers and administration staff; international delivery of study programmes, delivering HEI study programmes abroad in cooperation with foreign partners; international mobility of HEI itself, i.e. establishing branches, centres abroad or joining other foreign HEIs[6].

Certain phenomena unite IA and IH models. These are types of initiatives that characterise activities of study internationalisation both in HEI itself and performed abroad, such as international projects and internationalisation of scientific activity. This unifying phenomenon involves exchange of the academic community and types of study programmes delivered both in an HEI and abroad (e.g. double / joint degree study programmes).

Empirical researches (Huisman, Van der Wende, 2004, 2005; Koutsantoni, 2006a, b;

[6] Detailed description of IA and IH models is presented in the works of Knight (1999, 2003, 2006a), Koutsantoni (2006a).

Empiriniai tyrimai (Huisman, Van der Wende, 2004, 2005; Koutsantoni, 2006a, b; Altbach, Knight, 2006; Van der Wende, 2009) rodo, kad, atsižvelgiant į motyvus, vienų šalių (pvz., JAV, Didžiosios Britanijos, Australijos) AMI labiau dominuoja ISU modelis, o kitų šalių (pvz., kontinentinės Europos) AMI labiau diegiamas ISIV modelis. ISIV modelio rezultatai orientuoti į mobilios akademinės bendruomenės narių patirties perdavimą (sklaidą) nemobiliai akademinės bendruomenės daliai, taip pat į studijų (dėstymo / studijavimo) proceso internacionalizavimą, naujos organizacinės kultūros bei galimybių plėtrą ir pan. Taip sudaromos tinkamos sąlygos vietos akademinės bendruomenės tarptautinei, tarpkultūrinei patirčiai neišvykstant iš AMI. Dauguma ISU modelio veiklų nukreipta į AM rinkas už nacionalinių sienų ribų: pirma, sudaromos galimybės akademinei bendruomenei išvykti į užsienio šalis įgyti tarptautinės, tarpkultūrinės patirties, antra, AMI sukurti internacionalizuoti „produktai" pateikiami (parduodami) užsienio aukštojo mokslo rinkų vartotojams.

Vis dėlto, nepaisant to, kuris modelis dominuoja, galima pagrįstai teigti, kad šiandienėje AMI esama abiejų IS modelių elementų, t. y. daugelis AMI derina šių modelių struktūrinius elementus. D. Koutsantoni (2006a) teigia, jog daugelis jos tirtų AMI dėmesį skiria ir IS institucijos viduje, ir užsienyje. J. Fielden (2006) nuomone, studijas internacionalizuoti siekianti AMI privalo apimti ir ISU, ir ISIV modelių tam tikrą veiklų spektrą. Taigi galimas ir mišrus IS modelis.

Minėti modeliai apima skirtingas veiklas, kurioms reikia nevienodo AMI pasirengimo, t. y. studijų internacionalizacijos proceso vadybos gebėjimų, materialinės bazės, finansų, žmonių ir pan. išteklių. Todėl būtina pabrėžti, kad studijų internacionalizacija nėra tik kelios veiklos, suteikiančios studentams papildomų studijų galimybių (Knight, 1997), ar veiklų su tarptautiniu, tarpkultūriniu matmeniu

Altbach, Knight, 2006; Van der Wende, 2009) show that depending on the motives, HEIs of some countries (e.g. USA, UK, Australia) prioritise the IA model while others (e.g. continental Europe) tend to choose the IH model. Results of the IH model are oriented towards the transfer of experience of mobile members in the academic community to non-mobile members, as well as internationalisation of study (teaching / learning) process, development of new organisational culture and possibilities etc. Local academic communities are also provided with appropriate conditions to gain international, intercultural experience without leaving their HEI. Many IA activities focus on HE markets outside national borders: firstly, academic community has opportunities to go abroad and gain international, intercultural experience, and, secondly, internationalised "products" created by an HEI are provided (sold) to users at foreign higher education markets.

However, irrespective of what model prevails, it can be reasonably stated that a modern HEI has elements of both IS models, i.e. many HEIs combine structural elements of these models. Koutsantoni (2006a) notes that many of her researched HEIs draw attention to IS both at an institution and abroad. Fielden (2006) believes that having the aim to internationalise studies, HEI should involve activities of both IA and IH models. Thus a mixed IS model is also available.

The above mentioned models involve different activities that require different arrangements, i.e. management abilities in study internationalisation, material resources, finances, people etc. So it has to be noted that internationalisation of studies does not simply involve several activities that provide students with additional study opportunities (Knight, 1997), or a totality of activities at an institution focusing on an international and intercultural dimension. It is a consistent relation among these activities that is formulated trough institutional

visuma institucijoje, – o nuoseklus tų veiklų ryšys, suformuotas per institucinį veiklų koordinavimą ir centrinį valdymą (Wätcher, 2000). Vadinasi, studijų internacionalizacija turėtų būti traktuojama kaip vienas po kito einančių veiksmų, susijusių priežastiniais ryšiais, raida, t. y. procesas. AMI studijų internacionalizacijos proceso, kaip vienas po kito einančių veiksmų, susijusių priežastiniais ryšiais, būvio arba kaitos kokybė turėtų būti grindžiama AMI organizacinėmis struktūromis, t. y. intelektiniais, materialiniais, finansiniais ištekliais ir jų vadyba (planavimu, organizavimu, įtaka ir kontrole).

Vadovaudamasi įvairių AMI patirtimi, J. Knight (1999, 2004a) pateikia organizacines institucijos internacionalizacijos struktūras, apimančias tam tikras veiklas, procedūras, sistemas ir infrastruktūrą bei palengvinančias tarptautinio, tarpkultūrinio matmens diegimą ar sustiprinančias tą matmenį. J. Knight (1999, 2004a) pateiktos organizacinės struktūros, suskirstytos į keturias valdymo, operatyvinės veiklos, paslaugų ir žmogiškųjų išteklių sritis, parodo AMI įsipareigojimų remti tarptautinio, tarpkultūrinio matmens diegimą į AMI veiklą realumą, t. y. jos yra būtinos, kad IS būtų institucionalizuotos per tinkamas vadybos ir administracines sistemas. Todėl tarptautinis, tarpkultūrinis matmuo turi būti koordinuotas ir subordinuotas bei reguliuojamas, atsižvelgiant į visą AMI sistemą, ir tapti viena pagrindinių akademinės veiklos ir organizacinių struktūrų dalių.

Aptartos AMI studijų internacionalizavimo iniciatyvos bei organizacinės internacionalizacijos struktūros rodo, kad tiek viena, tiek kita yra svarbu studijų internacionalizavimui. Nors AMI studijų internacionalizavimo iniciatyvos (institucijos pagrindinės, t. y. akademinės, veiklos plotmė) ir jos organizacinės internacionalizacijos struktūros (institucijos vadybos plotmė) – skirtingo pobūdžio dalykai, tačiau pastarosios yra privalomos siekiant kokybiško studijų internacionalizacijos

activity coordination and central management (Wätcher, 2000). Thus internationalisation of studies should be treated as the development (i.e. process) of consecutive actions linked by causality. The quality of an existing or changing HEI study internationalisation process as consecutive actions linked by causality should be based on HEI organisational structures, i.e. intellectual, material, financial resources and their management (planning, organising, influencing and controlling).

Knight (1999, 2004a) takes into account various HEI experiences and provides organisational structures for institutional internationalisation that involve activities, procedures, systems and infrastructure, as well as ease implementation of international, intercultural dimension or improve this dimension. Organisational structures provided by Knight (1999, 2004a) are divided into four spheres (i.e. management, operational activity, services and human resources) and reveal reality of HEI responsibilities to support the implementation of an international, intercultural dimension, i.e. they are necessary for IS to be internationalised through appropriate management and administration systems. Therefore this international and intercultural dimension should be coordinated and subordinated as well as regulated focusing on the entire HEI system and should become one of key aspects of academic activity and organisational structures.

The reviewed initiatives of HEI study internationalisation and organisational structures of internationalisation have shown that both of them are important for study internationalisation. Although HEI study internationalisation initiatives (the area of key, i.e. academic, institutional activity) and its organisational structures of internationalisation (the area of institution management) are aspects of different nature, the latter are necessary for high-quality process and results / achievements of study internationalisation. Thus the structure

proceso ir rezultatų / pasiekimų. Todėl analizuoto reiškinio sandara leidžia instituciniu požiūriu IS apibrėžti kaip studijų turinį ir aukštojoje mokykloje ar užsienyje aukštosios mokyklos iniciatyva realizuojamą studijų vadybos procesą, pasižymintį tarptautiniu, tarpkultūriniu matmeniu. Vadinasi, tiek IS modelių sudedamieji elementai, tiek jos organizacinės struktūros turi būti IS kokybės vertinimo objektais.

2
INTERNACIONALIZUOTŲ STUDIJŲ KOKYBĖS SAMPRATA

Analizuojant mokslininkų (Smith, 1994; Wächter, 1999; Knight, Adams, Lenn, 1999; Knight, De Wit, 1999; Van der Wende, 1996b, 1999; Van der Werf, 2001; Knight, 1999, 2001, 2006a; Fischer-Bluhm, 2007; Hunger, Skalbergs, 2007; Yokoyama, 2011) keliamas studijų internacionalizacijos kokybės problemas, neteko aptikti IS kokybės sampratos. Kitaip tariant, dauguma apžvalgininkų ir stebėtojų kritikuoja daugelį internacionalizuotų studijų dėl žemų standartų, bet neidentifikuoja jokių kokybės matų. Tačiau vertinant IS kokybę, IS kokybės samprata yra svarbi, nes kokybės koncepcijos apibrėžimai turi strategiškai svarbias implikacijas, juose atsispindi kokybės vertinimo mechanizmų tikslai ir turinys, laukiami rezultatai bei veikėjai, įtraukti į kokybės vertinimo procesą (Green, 1994; Van Damme, 1999; Cooper, 2002). Taigi, norėdama pagrįsti IS kokybės vertinimo parametrus, šio straipsnio autorė formuluoja IS kokybės sampratą remdamasi AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių santykio bei AM kokybės koncepcijų analize ir jų sinteze. Straipsnyje nebediskutuojama, kas yra aukštojo mokslo kokybė. Šį reiškinį analizavo daugelis ne tik užsienio, bet ir Lietuvos autorių (Adomaitienė, Ruževičius, 2002; Žekevičienė, 2003, 2009; Savickienė, 2005; Žibėnienė,

of the analysed phenomenon allows defining IS at an institutional level as curriculum and the study management process realised at a higher education institution or, under its initiative, abroad and characterised by international and intercultural dimensions. Therefore both constituent elements of IS models and its organisational structures should become objects of IS quality assessment.

2
CONCEPTION OF QUALITY OF INTERNATIONALISED STUDIES

The conception of IS quality could not be found when analysing quality-related problems of study internationalisation raised by scientists (Smith, 1994; Wächter, 1999; Knight, Adams, Lenn, 1999; Knight, De Wit, 1999; Van der Wende, 1996b, 1999; Van der Werf, 2001; Knight, 1999, 2001, 2006a; Fischer-Bluhm, 2007; Hunger, Skalbergs, 2007; Yokoyama, 2011). In other words, a number of reviewers and observers criticise many internationalised studies due to their low standards but do not identify any quality measures. However, the conception of IS quality is very important when assessing IS quality as definitions of quality conception have strategically important implications; they reflect the aim and content of quality assessment mechanisms, anticipated results and actors involved into the process of quality assessment (Green, 1994; Van Damme, 1999; Cooper, 2002). Thus having the aim to validate IS quality assessment parameters, the author of this article formulates the conception of IS quality on the basis of the analysis of relations between HE internationalisation and quality phenomena as well as HE quality conceptions and their synthesis. The article does not discuss what higher education quality is. This phenomenon was analysed by a number of not only foreign but also Lithuanian authors

2005; Pukelis, Pileičikienė, 2006; Žydžiūnaitė, Merkys, Jonušaitė, Katiliūtė, 2006; Jėčiuvienė, 2008; Allan, Pileičikienė, 2010; ir kt.). Darbe, vadovaujantis kitų autorių atlikta AM kokybės reiškinio analize, siekiama surasti teorinį IS kokybės sampratos pagrindimą.

Nors IS kokybės samprata nėra aiški, vis dėlto keli mokslininkai bando apibūdinti AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių santykį. Mokslinės literatūros analizė leidžia užčiuopti kelias prielaidas ir lūkesčius AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių konvergencijos atžvilgiu.

Pirmiausia, AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių sąryšis grindžiamas tuo, jog AM internacionalizacija traktuojama kaip katalizatorius AM kokybei stiprinti, t. y. kokybės tobulinimas yra esminis kiekvienos AMI, nacionalinės vyriausybės, EK įgyvendinamų bei remiamų internacionalizacijos veiklų ir programų tikslas. M. Van der Wende (1996a) teigia, kad kokybės tobulinimo galimybių gali atsirasti į studijų dalykus integruojant tarptautinius elementus arba vykdant jungtinius modulius, tobulėjant akademiniam personalui, stiprinant užsienio kalbų mokymą, per dalines studijas užsienyje pasirengiant dirbti globalioje darbo rinkoje, formuojant tarptautines grupes bei lyginant ir semiantis patirties iš užsienio partnerių. J. Knight (1999) tvirtina, kad internacionalizacijos proceso strateginis tikslas – užtikrinti ir gerinti studijų bei mokslinių tyrimų rezultatų kokybę. S. Reicherto, B. Wächterio (2000) teigimu, AM kokybę gali sustiprinti tarptautinio bendradarbiavimo nulemtas intelektualinių išteklių dalijimasis, studijų turinio, jo proceso ir pačios institucijos valdymo naujovės. K. Kriščiūnas (2000) nurodo šią AM internacionalizacijos pridėtinę vertę – tarptautinis bendradarbiavimas įgalina padidinti skurdų finansavimą, atnaujinti techninę bazę, išplėsti ryšius, išeiti į tarptautinę mokslinių tyrimų rinką, pakelti tyrimus į pasaulinį lygį, garsinti universitetą, gauti naujausią informaciją. (Adomaitienė, Ruževičius, 2002; Žekevičienė, 2003, 2009; Savickienė, 2005; Žibėnienė, 2005; Pukelis, Pileičikienė, 2006; Žydžiūnaitė, Merkys, Jonušaitė, Katiliūtė, 2006; Jėčiuvienė, 2008; Allan, Pileičikienė, 2010; etc.). Taking into account the analysis of the phenomenon of HE quality conducted by other authors, this work aims to find a theoretical validation for the conception of IS quality.

Although the conception of IS quality is not clear, several scientists try to describe the relation between HE internationalisation and quality phenomena. Scientific literature analysis allows making several assumptions and expectations in relation to the convergence of HE internationalisation and quality phenomena.

The relation between HE internationalisation and quality phenomena is first of all based on the fact that HE internationalisation acts as a catalyser for the improvement of HE quality, i.e. quality improvement is the key aim of every HEI, national government and internationalisation activities and programmes implemented and funded by the EC. Van der Wende (1996a) claims that quality could possibly be improved through integration of international elements into study subjects or implementation of joint modules, development of academic personnel, improved foreign language learning, the use of partial studies abroad to prepare oneself for the global labour market, formation of international groups and comparison of foreign partners and following their experience. Knight (1999) notes that the strategical aim of the process of internationalisation is to assure and improve quality of studies and results of scientific research. According to Reichert and Wächter (2000), HE quality could be improved by sharing intellectual resources as a result of international cooperation or by introducing innovations in curriculum, its process and institution management. Kriščiūnas (2000) identifies the following additional value of HE internationalisation: international cooperation enables increasing poor funding,

A. Radzevičienės (2007) teigimu, AMI internacionalizavimas yra institucijos pokyčių instrumentas, leidžiantis užtikrinti institucijos veiklos kokybę. Internacionalizavimo sukelti pokyčiai paveikia pagrindines AMI dimensijas: tikslus (strategiją), struktūrą, išteklius, kultūrą. Vadinasi, šiuo atveju galima daryti pagrįstą prielaidą, kad internacionalizacija skatina AM kaitą studijuojančiojo, dėstančiojo, mokslinius tyrimus atliekančiojo, pačios institucijos bei visos AM sistemos lygmeniu, o kaita reiškia kokybę. Tokia internacionalizacijos ir kokybės ryšio samprata sudaro prielaidas IS kokybės vertinimo parametrus grįsti L. Harvey ir D. Green (1993) suformuluota AM kokybės koncepcija, t. y. *kokybe kaip kaita*[7]. Pasitelkus šią kokybės koncepciją bei suformulavus atitinkamus kokybės kriterijus ir rodiklius, galima vertinti IS įtaką AMI atvirumo, studijų programų, studijų proceso, personalo kompetentingumo, infrastruktūros ir pan. kokybiniams pokyčiams.

Tačiau svarbu paminėti, kad, viena vertus, IS įtaka geresnei studijų kokybei kol kas yra prielaidos ir lūkesčiai, nes stinga įrodymų, pagrindžiančių ryšio tarp internacionalizacijos ir kokybės reikšmę. Viena iš priežasčių – nepakanka šios srities empirinių tyrimų. Antra vertus, nėra garantijų, kad internacionalizacija teigiamai paveiks kokybę, – priešingai, gali net susilpninti studijų kokybę. M. Van der Wende (1996a) išskiria šias grėsmes kokybei: užsienyje vykstančių veiklų (studijavimo ir dėstymo) kontrolės praradimą, dėstymą naujoms studentų, atvykusių iš kitų šalių grupėms, nežinant jų studijavimo stiliaus ir lygio, dėstymą užsienio kalba (jei dėstančiojo ir studijuojančiųjų kalbos lygis yra nepakankamas) ir pan. E. Van der Werf (2001) kelia panašius klausimus, susijusius su grėsme IS kokybei, pavyzdžiui: kaip mes galime būti tikri, kad studento studijų periodas užsienio AMI yra vertingas tiek akademinio, tiek

renewing technical base, expanding relations, entering international market of scientific research, raising research to the global level, promoting university, getting the most recent information. Radzevičienė (2007) believes that HEI internationalisation is an instrument for institutional transformation that allows assuring quality of activities. Transformation inspired by internationalisation influence key dimensions of HEI: aims (strategy), structure, resources, and culture. Thus a reasonable assumption could be made that internationalisation inspires HE changes at learner's, teacher's, scientific researcher's and the HE system levels while changes mean quality. This understanding of the relation between internationalisation and quality allows grounding IS quality assessment parameters on Harvey and Green's (1993) conception of HE quality, i.e. *quality as transformation.* The use of this quality conception and formulation of appropriate quality criteria and indicators allow assessing IS influence on qualitative changes in HEI openness, study programmes, study process, personnel competence, infrastructure etc.

However, it is important to note that IS influence on better quality of studies still remains in the phase of assumptions and expectations due to the lack of evidence proving the relation between internationalisation and quality. One of the reasons for that is lack of empirical research. Besides, it cannot be guaranteed that internationalisation will have positive effect on quality. On the contrary, it can even lower quality of studies. Van der Wende (1996a) identifies the following threats to quality: the loss of control in activities performed abroad (learning and teaching), teaching new groups of students from abroad without knowing their level and learning style, teaching in foreign language (if teacher's and students' language level is not sufficient) etc. Van der Werf (2001) raises similar issues regarding IS quality. For example, how sure can we be that student's study period at a foreign HEI is

[7] Angl. *Quality as transformation*.

asmeninio tobulėjimo požiūriu, ar pakankamai dėmesio skiriame kultūrinės įvairovės svarbai studijų metu (mišrioms grupėms), kaip integruojame tarptautiškumą, tarpkultūriškumą į studijų programas, skirtas tiems studentams, kurie neišvyksta į užsienį dalinių studijų? Kitą fundamentalų klausimą kelia J. Knight (1999) ir Ph. G. Altbachas (2000): ar AM produktų eksportas į tarptautines rinkas (t. y. ISU modelio veiklos, vykdomos komerciniais pagrindais[8]) faktiškai turi įtakos tarptautiškumo, tarpkultūriškumo integravimui į studijas, tyrimus ir paslaugas, ar atneša tik pajamų institucijos biudžetui. Šias abejones galima performuluoti į aktualų IS kokybės klausimą – ar užsienio AM teikėjų vykdomos studijų programos, užsienio šalių studentams siūlomos programos, nuotolinės studijos, studijų programos, vykdomos įsteigtame užsienio AMI filiale, jungtinio / dvigubo laipsnio studijų programos ar net studijų programų internacionalizavimas institucijoje (kuris vis dėlto negali pasiūlyti studentams tokios pačios kultūrinės ir lingvistinės patirties kaip studijos užsienyje) iš tiesų turi tarptautiškumo, tarpkultūriškumo (ar europietiškumo) požymių? Ar IS turiniui suteiktas tarptautinis, tarpkultūrinis (ar europinis) lyginamasis požiūris, ar vis dėlto disciplinos dėstomos tik remiantis AM paslaugos teikėjo nacionaline perspektyva? Ar stiprinami užsienio kalbų, ar ugdomi tarpkultūrinės komunikacijos įgūdžiai, t. y., ar studentai iš tiesų parengiami gyventi ir dirbti daugiakultūrėje, globalioje aplinkoje? Antra vertus, J. Fieldenas (2006) teigia, kad IS neapsiriboja paprasta kultūrine ir tautine AMI įvairove, – iš tokios įvairovės siekiant naudos turi būti daugiau organizacinės paramos ir gerai suplanuotų struktūrų. D. Obstas (2007) formuluoja šias problemas: dažniausiai dominuoja ekonominis užsienio studentų pritraukimo motyvas; atvykę užsienio studentai patiria izoliaciją dėl per

[8] I. Juknytės-Petreikienės pastaba.

valuable both for academic and personal development? Is appropriate attention drawn to the importance of cultural diversity during studies (mixed groups)? How is internationalisation and interculturalism integrated into study programmes for those students who do not go abroad for their partial studies? Yet another fundamental question is raised by Knight (1999) and Altbach (2000): does export of HE products into international markets (i.e. activities of the IA model performed on a commercial basis[7]) have any influence on integration of internationality and interculturalism into studies, researchers and services or does it only contribute to the budget of an institution? These doubts could be used to formulate an important IS quality question, i.e. do study programmes delivered by foreign HE providers, programmes offered to foreign students, distance studies, study programmes delivered at a branch of foreign HEI, joint / double degree study programmes or even internationalisation of study programmes at home (which however cannot offer the same cultural and linguistic experience as studies abroad) have any features of internationalisation and interculturalism (or Europeanism)? Does IS curriculum follow international, intercultural (or European) comparative approach? Or maybe disciplines are taught following a national perspective of HE service provider. Are foreign language skills improved and intercultural communication skills developed, i.e. are students really prepared for life and work in global environment? On the other hand, Fielden (2006) notes that IS are not limited to simple cultural and national diversity, i.e. such diversity benefits others if more organisational support and well-planned structures are provided. Obst (2007) identifies the following problems: economic aspect is usually used to attract foreign students; foreign students feel isolated due to insufficient integration into

[7] Juknytė-Petreikienė's note.

menkos jų integracijos į vietos akademinę bendruomenę; internacionalizacija nėra AMI strategijos dalis; per mažai akademinio personalo dalyvauja tarptautiniuose mainuose. Tai logiškai implikuoja ir kitus probleminius klausimus, susijusius su pačia IS kokybe. Pavyzdžiui, užsienio šalių studentų mokesčiai už studijas padedant išlaikyti AMI, skatina pritraukti vis daugiau naujų užsienio šalių studentų, tapti labiau orientuotoms į paklausą ir verslesnėms. Todėl kyla klausimas, kaip AMI galimybės gali patenkinti augančius poreikius? Ar didindamos priimamų užsienio studentų skaičių AMI užtikrina „sąlygų, suteikiamų asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti universitete ar kolegijoje, tinkamumą" (Savickienė, 2005). Ar tinkama AMI infrastruktūra, t. y., koks paramos užsienio studentams lygis – personalo skaičius, jų gebėjimai dirbti tarpkultūrinėje aplinkoje, apgyvendinimo sąlygos, materialiniai ištekliai (leidiniai, auditorijos, informacinės technologijos ir pan.)? Ar šios ir kitos IS kokybės dimensijos yra reguliariai vertinamos, ar tobulinama IS kokybė ir ar jai tobulinti pakanka finansinių išteklių?

Tokios abejonės dėl IS pridėtinės vertės studijų kokybei aktualizuoja šį AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių konvergencijos aspektą – pačių IS kokybę. Nevertinant ir neužtikrinant pačios IS kokybės, prielaidos ir lūkesčiai, kad internacionalizacija atneš pridedamosios vertės studijų kokybei ar bus stiprus AMI išskirtinumo požymis, didinantis jos tarptautinį konkurencingumą ir patrauklumą, tampa dar labiau abejotini. Todėl kalbant apie IS kokybės vertinimą, pirmiausia reikėtų formuluoti IS kokybės sampratą. Pasak, K. Pukelio (2009), bet kuriuose tyrimuose, siekiančiuose mokslo statuso, pirmiausia turi būti aiškiai apibrėžta (paaiškinta) pati sąvoka, taip pat tikslus reiškinių apibrėžimas yra svarbi tyrimų kokybės prielaida, nes tyrimo priemonės ir jų naudojimo metodai reiškiniui tirti priklauso nuo tų savybių, kurios

local academic community; internationalisation is not a part of HEI strategy; insufficient number of academic personnel participates in international exchanges. All these aspects logically imply other relevant issues in IS quality. For example, foreign students' study fees could be invested to attract other foreign students and to make HEIs demand-oriented and focus on entrepreneurship. Thus a question could be raised if HEI are able to satisfy increasing needs. Does, with an increasing number of foreign students, a HEI assure "appropriate conditions for the development of self-education and getting qualification at university or college" (Savickienė, 2005). Does a HEI have appropriate infrastructure, i.e. what is the level of foreign student support (number of personnel, their abilities to work in intercultural environment, accommodation, material resources such as publications, auditorium, information technologies etc.)? Are these and other dimensions of IS quality regularly assessed? Is IS quality improved? And are there enough financial resources for its improvement?

All the doubts about the added value of IS to quality of studies update one aspect of the convergence of HE internationalisation and quality phenomena, i.e. IS quality. Without assessing and assuring IS quality, all the assumptions and expectations that internationalisation will add value to the quality of studies and that it will become an exceptional feature of a HEI and increase its international competitive ability and attractiveness become even more doubtful. Thus prior to discussing IS quality assessment, the conception of IS quality needs to be formulated. According to Pukelis (2009), if any research aims to achieve a science status, a definition (explanation) of the concept (phenomenon) must be clear and reflect the main features of the phenomenon precisely, and not to contradict or duplicate the names and definitions of other concepts (phenomena). Thus taking into account raised questions, the conception of IS could be based on the following

priskiriamos tiriamam reiškiniui. Taigi IS samprata, atsižvelgiant į iškeltus klausimus, galėtų būti grindžiama kitomis pirmą kartą L. Harvey ir D. Green (1993) suformuluotomis bei kitų autorių taikytomis, interpretuotomis, išplėtotomis ir (ar) modifikuotomis kokybės sampratomis: *kokybės kaip „atitikties tikslui"; kokybės kaip efektyvumo; kokybės kaip normų, standartų visumos; kokybės kaip atitikimo vartotojo poreikiams* apibrėžtimis.

AM kokybė visada turi būti vertinama pagal tai, ar ji atitinka AMI išsikeltą veiklos tikslą. Todėl IS požiūriu *kokybės kaip atitikties tikslui* samprata vertinga tuo, kad AMI IS kokybė gali būti vertinama pagal pasirinktą institucijos IS modelį.

IS kokybės vertinimas vadovaujantis *kokybės kaip efektyvumo* samprata leistų matuoti studijoms internacionalizuoti reikalingų organizacinių struktūrų kai kurių dimensijų kokybę: žmogiškųjų ir materialinių išteklių, vadybos bei kitų indėlių panaudojimo racionalumą, veiksmingumą ir dermę su pasiektais rezultatais, – nes ši samprata aktualizuoja tokias AM kokybės dimensijas kaip išteklių naudojimas ir institucijos vadyba. Tai labai svarbu vertinant IS dėl tikrai didelių sąnaudų (pvz., tinkamos studijų bazės kūrimo, atnaujinimo, užsienio akademinio personalo kvietimo ir pan.

Internacionalizacijos kontekste būtina pastebėti, kad visi šio proceso reiškiniai didina kompetencijų, kreditų ir studijų periodų pripažinimo aktualumą. Todėl vertintant IS kokybę svarbi tampa ir *kokybės kaip normų, standartų visumos* samprata. Internacionalizacija sukuria ne tik didesnio studijų programų ir jų vertinimo skaidrumo poreikį, bet ir reikalauja standartizuotų kompetencijų ir kreditų apibrėžimų[9]. Poreikis aiškiau apibrėžti standartus ir kriterijus taip pat aktualus dėl būtinybės teikti aiškesnę informaciją apie institucijos veiklos ir studentų pasiekimus. Turint omeny,

definitions of the conception of quality formulated by Harvey and Green (1993) and later applied, interpreted and (or) modified by other authors: *quality as fitness for purpose; quality as effectiveness; quality as threshold; quality as "meeting consumers' needs"*.

HE quality should always be assessed on whether it meets the aim of activity set by a HEI. From the IS perspective, the conception of *quality as fitness for purpose* is valuable because HEI IS quality can be assessed in accordance with the chosen IS model.

Assessing IS quality under the conception of *quality as effectiveness* would allow measuring quality of the following organisational structure dimensions required when internationalising studies: human and material resources, rational use, effectiveness of management and other inputs and their correlation with achieved results. This conception updates such dimensions of HE quality as the use of resources and management of an institution. This aspect is very important when assessing IS due to huge expenditure (e.g. creating and renewing proper study base, inviting foreign academic personnel etc.).

Every phenomenon of the process of internationalisation increases the importance of recognising competences, credits and study periods. Thus IS quality assessment also follows the conception of *quality as threshold*. Internationalisation not only increases the need for greater transparency in study programmes and their assessment but also requires standardised definitions of competences and credits[8]. The need for more accurate definitions of standards and criteria also reflects the necessity to provide clearer information on institutional activity and student achievements. Having in mind that internationalisation can in fact endanger quality of studies, certain norms have

[9] Apibrėžiant kompetencijų ir kreditų turinį bei jų sąsajas daug pastangų įdėta į „Tuning" projektą (žr. http://tuning.unideusto.org/tiningeu; www.rug.nl/let/tuningeu).

[8] Defining the content of competencies and credits as well as their links contributed by the "Tuning" project (see http://tuning.unideusto.org/tiningeu; www.rug.nl/let/tuningeu).

kad internacionalizacija – gan daug pavojų studijų kokybei keliantis procesas, būtina apibrėžti tam tikras normas, bent norint nustatyti organizacinių struktūrų, kaip pradinių sąlygų, reikalingų įgyvendinant IS, kokybę.

Nepaisant kokybės koncepcijų įvairovės, visos kokybės sąvokos grindžiamos vartotojų poreikiais ir atspindi AM kokybe suinteresuotų socialinių dalininkų interesus (Juknytė-Petreikienė, Pukelis, 2007). Pavyzdžiui, tiek vyriausybės, tiek AMI gali turėti poreikį (būti suinteresuotos) rengti kvalifikuotus specialistus šalies konkurencingumui globalios ekonomikos kontekste didinti, o studijuojantieji – įgyti žinių ir mokėjimų, leisiančių jiems lanksčiai prisitaikyti prie besikeičiančių darbo rinkos sąlygų ir poreikių. Todėl nenustačius galimų vartotojų poreikių neįmanoma apibūdinti išsamių ir tinkamų reikalavimų, pagal kuriuos būtų galima planuoti „produktą“ ar „paslaugą“ bei vertinti IS kokybę. Taigi *kokybės kaip atitikimo vartotojo poreikiams* sampratą galima įvardyti kaip metakokybės arba kertinę koncepciją, apimančią visas kitas.

Taigi AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių santykio bei AM kokybės koncepcijų analizė leidžia identifikuoti skirtingas kokybės koncepcijas, kurių galima laikytis vertinant IS kokybę. Mokslininkų teigimu (Green, 1994; Van Damme, 1999; Cooper, 2002; Savickienė 2005), vertinant AM kokybę, įvairios AM kokybės sampratos daugeliu atveju paprastai vartojamos vienu metu. Be to, kokybė yra nuo konteksto priklausantis reiškinys, t. y. be konkretaus konteksto labai sudėtinga (ir beprasmiška) apibrėžti kokybę (Cooper, 2002; A European Common Quality Assurance Framework, 2003). Todėl šiuo atveju, siekiant išvengti painiavos ir dviprasmiškumo, reikia atsižvelgti į siekiamo vertinti reiškinio, t. y. IS, sandarą. IS sudaro du pagrindiniai elementai: AMI internacionalizavimo veiklos sritys, priskiriamos akademinei sferai (studijos, tyrimai, tarptautiniai projektai, konsultavimas ir pan.), ir AMI organizacinės struktūros, skatinančios

to be defined in order to determine quality of organisational structures as initial conditions.

Irrespective of the variety of quality conceptions, all concepts of quality are based on users' needs and reflect interests of stakeholders who are interested in HE quality (Juknytė-Petreikienė, Pukelis, 2007). For example, both governments and HEIs can express the need (be interested in) to prepare qualified specialists in order to increase national competitiveness in the context of global economy. Students may have the need to acquire knowledge and skills that enable them to adapt to the changing rules and needs of the labour market. Thus without identifying potential users' needs it would be impossible to describe comprehensive and proper requirements that could be used in planning a "product" or "service" and assessing IS quality. So the conception of *quality as meeting consumer's needs* could be seen as meta-quality or key conception that involves all other conceptions.

The analysis of the relations between HE internationalisation and quality phenomena allows identifying different conceptions of quality that can be followed in assessing IS quality. Scientists (Green, 1994; Van Damme, 1999; Cooper, 2002; Savickienė 2005) note that HE quality assessment often applies various HE quality conceptions simultaneously. Besides quality depends on context, i.e. it is very complicated (and pointless) to define quality if no specific context is present (Cooper, 2002; A European Common Quality Assurance Framework, 2003). In order to avoid confusion and ambiguity, the structure of a phenomenon to be assessed, i.e. IS, has to be taken into account. IS consists of two main elements: activity areas of HEI internationalisation that belong to an academic sphere (studies, researches, international projects, consultations etc.) and HEI organisational structures that promote and support internationalisation and belong to the functions of organisational management. The structure of IS phenomenon at an institutional

ir palaikančios internacionalizaciją, priskiriamos organizacinės vadybos funkcijoms. IS reiškinio instituciniu lygmeniu sandara bei aptarta AM internacionalizacijos ir kokybės reiškinių konvergencija leidžia susiaurinti iki dviejų pagrindinių koncepcijų: „internacionalizuotų studijų kokybė“ ir „kokybė per internacionalizuotas studijas“. Pirmoji koncepcija apima studijų internacionalizacijos indėlių, proceso, grindžiamo AMI organizacinėmis struktūromis, kokybę. Antroji – IS rezultatų / pasiekimų kokybę (nuo kokybės ir inovacijų „importo“ siekiant savosios sistemos inovacijų iki absolventų pasiekimų).

Taigi atsižvelgiant į suformuluotą IS apibrėžimą, *internacionalizuotų studijų kokybės* samprata šiame straipsnyje apibrėžiama kaip *aukštojoje mokykloje ar užsienyje aukštosios mokyklos iniciatyva suteikiamų sąlygų, turinčių tarptautinį, tarpkultūrinį matmenį, visumos tinkamumas asmens saviugdai plėtoti ir kvalifikacijai įgyti*. O *kokybės per internacionalizuotas studijas* koncepcija apibrėžiama kaip *studijų turinio bei aukštojoje mokykloje ir (ar) užsienyje aukštosios mokyklos iniciatyva realizuojamo studijų proceso, pasižyminčio tarptautiniu, tarpkultūriniu matmeniu, sąlygota būklės kaita nuo asmens iki sistemos lygio.*

Šio straipsnio autorė daro prielaidą: siekiant išsamaus ir visapusiško IS kokybės įvertinimo, IS kokybės vertinimas turėtų būti grindžiamas abiem koncepcijomis.

3
AUKŠTOJO MOKSLO INTERNACIONALIZACIJOS VERTINIMO PRAKTIKA

IS kokybės vertinimo priemonių paieška atskleidė, kad AM internacionalizacijos vertinimo praktikoje dažniausiai vyrauja „veiklos kodeksų“[10] kūrimas ir taikymas. Tačiau įvairių AMI iš Europos, Amerikos ir Australijos

[10] Angl. *Codes of practice.*

level and the discussed convergence of HE internationalisation and quality phenomenon allows distinguishing two main conceptions: “quality of internationalised studies” and “quality through internationalised studies”. The first conception covers quality of study internationalisation inputs and process based on HEI organisational structures. The second conception involves quality of IS results / achievements (from quality and innovation “import” having the aim to improve own system to graduate achievements).

In accordance with the formulated IS definition, the conception of *quality of internationalised studies* is defined in this article as *relevance of a set of conditions, which are provided by a HEI or abroad, on the initiative of the HEI, and have the international, intercultural dimension, for development of self-education of the person and attainment of qualification.* The conception of *quality through internationalised studies* is defined as *transformation from a personal level to a system level influenced by curriculum and study process realised at a HEI and (or), under its initiative, abroad that is characterised by international and intercultural dimension.*

The author of this article makes an assumption that comprehensive and thorough IS quality evaluation requires assessing IS quality on the basis of both conceptions.

3
ASSESSMENT PRACTICE OF HIGHER EDUCATION INTERNTIONALISATION

Search for IS quality assessment tools has revealed that assessment practice of higher education internationalisation usually focuses on the development and use of “codes of practice”. However, the analysis of various codes of practice (Principles of Good Practice in Overseas International Education Programs for Non-

žemynų bei tarptautinių organizacijų (nacionalinių universitetų asociacijų, kokybės vertinimo agentūrų bei vyriausybės institucijų ir pan.) internetiniuose tinklalapiuose paskelbtų „veiklos kodeksų“ (Principles of Good Practice in Overseas International Education Programs for Non-U.S. Nationals, 1997; Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education, 2001; Code of Practice for the Pastoral Care of International Students, 2003; Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education, 2004; Provision of Education to International Students, Code of Practice and Guidelines for Australian Universities, 2005; Code of conduct with respect to international student in Dutch higher education, 2006; The Standards of Good Practice for Education Abroad, 2007; Code of Ethics and Principles of Good Practice for Higher Education Members, 2009 ir kt.) analizė parodė, kad tai rekomenduojamų arba pageidaujamų procesų, principų rinkiniai, kuriuose pateikiamos veiklos gairės, susijusios su studentų mainais, partneryste su užsienio šalių institucijomis, užsienio studentų pritraukimu, rinkodaros veikla, informacijos pateikimu, priėmimo procedūromis, parama užsienio studentams ir pan. Kodeksus galima suskirstyti į išorinius, susijusius su išoriniu kokybės užtikrinimo procesu (skirtus konkrečiai šaliai ar tarptautinius), ir vidinius institucijų dokumentus. Jie paprastai skirti AM socialinių dalininkų grupėms: vyriausybėms, AMI, studentų organizacijoms, kokybės užtikrinimo ir akreditacijos institucijoms, akademinio pripažinimo institucijoms, profesinėms asociacijoms ir pan. Nors kodeksai skiriasi turiniu ir apimtimi, jų tikslas panašus. Nacionaliniais arba tarptautiniais kodeksais paprastai siekiama paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą ir sustiprinti AM internacionalizavimo kokybės užtikrinimo svarbos supratimą, siekiant apsaugoti studentus ir kitas AM suinteresuotas grupes nuo nekokybiškų

U.S. Nationals, 1997; Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education, 2001; Code of Practice for the Pastoral Care of International Students, 2003; Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education, 2004; Provision of Education to International Students, Code of Practice and Guidelines for Australian Universities, 2005; Code of conduct with respect to international student in Dutch higher education, 2006; The Standards of Good Practice for Education Abroad, 2007; Code of Ethics and Principles of Good Practice for Higher Education Members, 2009 etc.) published on websites of various European, American and Australian HEIs and international organisations (national university associations, quality assessment agencies, government institutions etc.) has revealed that they are collections of recommended or desirable processes and principles that provide activity guidelines on student exchange, partnership with foreign institutions, attracting foreign students, marketing, provision of information, admission, foreign student support etc. Codes can be grouped into external, i.e. related to external process of quality assurance (at national or international level), and internal documents of an institution. They are usually aimed at groups of HE stakeholders: governments, HEI, student organisations, quality assurance and accreditation institutions, academic recognition institutions, professional associations etc. Although codes differ in their content and volume, their aim is similar. National or international codes usually aim to encourage international cooperation and reinforce understanding of the importance of quality assurance in HE internationalisation in order to protect students and other HE interested groups from low quality study programmes, doubtful qualifications and institutions that award accreditation. These codes are only guidelines or moral imperative rather than obligatory documents. However, some countries,

studijų programų, abejotinų kvalifikacijų ir akreditaciją teikiančių institucijų. Šie kodeksai nėra privalomi, tai tik gairės arba moralinis imperatyvas. Tačiau kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje, Australijoje, yra ne viena organizacija ir asociacija (pvz., ECS[11], UKCISA[12], UK Council for International Education, AVCC[13]), bandanti prižiūrėti, kaip šių rekomendacijų laikomasi jų vienijamose AMI. Institucijų vidiniuose kodeksuose paprastai nustatomi minimalūs reikalavimai, turintys atsispindėti tam tikroje veikloje, ir nurodomi atvejai arba veiksmai, kurių reikėtų vengti.

Šiuos kodeksus būtų galima panaudoti IS kokybei vertinti, tačiau pagal turinį jie iš esmės skirti AM internacionalizavimo priežiūrai, nes stokojama vertinimo tikslo, kriterijų ir rodiklių, kaip objektyvaus ir patikimo kokybės vertinimo požymių. Kodeksuose tik keliami klausimai, į kuriuos kiekviena AMI turėtų atsakyti, arba išdėstyti teiginiai, kaip turėtų būti. Be to, dauguma jų pirmiausia skatina sukurti nacionalines išorines AM internacionalizavimo priežiūros sistemas. Analizė taip pat parodė, kad tiek išorinius, tiek vidinius veiklos kodeksus vienija vienas bruožas – iš esmės jie skirti ISU modelio veikloms, vykdomoms komerciniais pagrindais. Tai reiškia, kad jie neaprėpia galimų IS veiklos sričių visumos.

Platesnei sisteminei (palyginti su veiklos kodeksais) institucijos internacionalizavimo kokybei įvertinti gali būti taikomas OECD, IMHE[14] ir ACA[15] sukurtas IQRP[16] modelis (Guidelines for the Internationalisation Quality Review Process (IQRP) for Institutions of Higher Education, 1999). Šis modelis pritaikytas AMI, kurios arba siekia įvertinti,

for example, United Kingdom, Australia, have more than one organisation and association (e.g. ECS[9], UKCISA[10], UK Council for International Education, AVCC[11]) that monitor how these recommendations are followed by HEIs. Internal codes at institutions usually set minimal requirements that should be reflected in certain activities and present cases or actions that should be avoided.

These codes could be used for IS quality; however, their content is generally aimed at monitoring HE internationalisation as it lacks the aim, criteria and indicators of assessment as features of objective and reliable quality assessment. Codes only raise questions that every HEI should answer itself or provide statements about how it should be. Besides many of them promote the development of national external observation systems for HE internationalisation. The analysis has also revealed that both external and internal codes of practice have a common feature, i.e. they are basically aimed at IA practices performed on a commercial basis. Thus they do not involve a totality of all possible spheres of IS activities.

Broader systematic (when compared to codes of practice) quality assessment of institutional internationalisation might require the use of OECD, IMHE[12] and ACA[13] developed IQRP[14] model (Guidelines for the Internationalisation Quality Review Process for Institutions of Higher Education, 1999). This model is adapted to HEIs that either want to evaluate, assure and improve existing internationalisation or aim to integrate elements of internationalisation into studies, researches and other institutional services. The aim of IQRP is to support HEI in assessing and improving internationalisation taking into consideration:

[11] Angl. *Education Counseling Service*.
[12] Angl. *UK Council for International Student Affairs*.
[13] Angl. *Autralian Vice-Chancellors' Committee*.
[14] Angl. *Institutional Management in Higher Education*.
[15] Angl. *Academic Co-operation Association*.
[16] Angl. *Internationalisation Quality Review Process*.

[9] EN: *Education Counseling Service*.
[10] EN: *UK Council for International Student Affairs*.
[11] EN: *Australian Vice-Chancellors' Committee*.
[12] EN: *Institutional Management in Higher Education*.
[13] EN: *Academic Co-operation Association*.
[14] EN: *Internationalisation Quality Review Process*.

užtikrinti ir tobulinti esamą tarptautiškumą, arba dar tik rengiasi į studijas, tyrimus ir kitas institucines paslaugas įdiegti tarptautiškumo elementus. IQRP tikslas – padėti AMI vertinti ir tobulinti tarptautiškumą atsižvelgiant į: 1) institucijos išsikeltų internacionalizavimo tikslų pasiekimus; 2) tarptautinio matmens įdiegimą į svarbiausias institucijos funkcijas ir veiklos prioritetus; 3) internacionalizavimo kaip pagrindinio elemento įtraukimą į bendrą kokybės užtikrinimo sistemą. IQRP modelis įgyvendinamas pasitelkus institucijos savianalizės metodą pagal pateikiamas savianalizės gaires (klausimyną). Klausimyne iškeliami klausimai apie AMI tikslus ir uždavinius, veiklą ir pasiekimus, privalumus ir trūkumus, galimybes ir grėsmes, susijusias su institucijos tarptautine veikla. Analogišką AMI internacionalizacijos vertinimo ISAS[17] modelį 2010 m. pasiūlė ir IUA[18].

Nors IQRP ir ISAS modeliai pasižymi jau didesne IS veiklos sričių aprėptimi, vis dėlto jie pirmiausia leidžia nustatyti esamą institucijos internacionalizavimo kiekybinę būklę, o ne kokybę. Stokojama kokybės vertinimo tikslo, kriterijų ir rodiklių. Todėl IQRP ar ISAS modelis būtų naudingesnis kaip strateginio planavimo priemonė, kurios tikslas – ateityje diegti tarptautiškumą. Be to, jame daugiau dėmesio sutelkiama AMI organizacinių struktūrų, priskiriamų organizacinės vadybos funkcijoms, analizei, o ne AMI internacionalizavimo veikloms, priskiriamoms akademinei sričiai, įvertinti. Tai reiškia, kad šie modeliai, nors ir tinkami IS kokybės vertinimui, taip pat neaprėpia galimų IS veiklos sričių visumos.

J. Knight (2001) yra pasiūliusi internacionalizacijos kokybės ir pažangos stebėjimo metodiką. Tačiau pagal ją suformuluotas internacionalizacijos stebėjimo priemonių[19] konceptas skirtas tik internacionalizacijai,

[17] Angl. *Internationalization Strategies Advisory Service*.

[18] Angl. *International Association of Universities*.

[19] Angl. *Internationalization tracking measures*.

1) achievement of internationalisation aims set by an institution; 2) adding international dimension to the most important institutional functions and practice priorities; 3) adding internationalisation as a key element in the overall quality assurance system. The IQRP model is implemented under the method of institutional self-analysis following provided self-analysis guidelines (questionnaire). A questionnaire provides questions about HEI aims and tasks, activity and achievements, advantages and disadvantages, possibilities and threats related to international activity of an institution. An analogous ISAS[15] model for the assessment of HEI internationalisation was provided by IUA[16] in 2010.

Although the IQRP and ISAS models cover more spheres of IS activity, first of all, they enable to determine the quantitative state of institutional internationalisation rather than its quality. Quality assessment aims, criteria and indicators are missing. Thus the IQRP or ISAS model would be more useful as a strategical planning tool, the aim of which is to introduce internationalisation in future. It focuses on the analysis of HEI organisational structures that belong to organisational management functions rather than evaluation of HEI internationalisation activities belonging to the academic sphere. Thus although these models are suitable for IS quality assessment, they do not cover a totality of possible spheres of IS activities.

Knight (2001) offered a methodology for tracking quality and progress of internationalisation. However, the formulated concept of internationalisation tracking measures is only aimed at tracking internationalisation as progress of a process and its quality, i.e. to determine how many internationalisation aims are achieved at a certain moment. It is not aimed at evaluating quality of IS results or transformation from and an individual to an institutional

[15] EN: *Internationalization Strategies Advisory Service*.

[16] EN: *International Association of Universities*.

kaip proceso pažangai ir jos kokybei, stebėti, t. y. nustayti, kiek tam tikru momentu pasiekta užsibrėžtų internacionalizacijos tikslų. Tai nėra skirta IS rezultatų kokybei arba kaitos lygmeniui nuo individo iki visos institucijos įvertinti. Pavyzdžiui, šia metodika nemėginama įvertinti, ar IS išugdė absolventų tarpkultūrines žinias, mokėjimus, vertybes ir požiūrius, ar turėjo poveikį jų integracijai į tarptautinę darbo rinką, koks užsienio studentų pasitenkinimo studijų kokybe lygis. Taigi ji ir vėl nėra pakankama holistiniam IS kokybės vertinimui. Būtina pažymėti, kad IS rezultatų kokybės vertinimas yra esminės svarbos, todėl būtina jį analizuoti, nes visuotinai suformuluotos prielaidos apie IS svarbą ir naudą reikalauja įrodymų apie internacionalizacijos pridėtinę vertę studijų kokybei ir pagrindimo, kad materialios ir nematerialios investicijos į IS sukuria pokyčius bei teikia išskirtinumo studentams, tyrimams ir vietinei bei tarptautinei bendruomenei teikiamoms paslaugoms. Yra svarbu IS rezultatų kokybę bei pridėtinę vertę vertinti kiekvienos AMI lygmeniu dėl būtinybės užtikrinti IS nuoseklumą, patikimumą ir jų vertę.

IS kokybės vertinimo instrumentų paieška taip pat parodė, kad mokslininkai, nacionalinės ar tarptautinės organizacijos yra sukūrę atskirų AM internacionalizacijos veikiamų AMI veiklų, produktų, procesų vertinimo modelių. Pavyzdžiui, daug dėmesio skiriama studijų programų internacionalizacijai. Švedijos Nacionalinė aukštojo mokslo agentūra[20], atliekanti studijų kokybės vertinimą, 2005 m. publikavo trejus metus vykdyto visų Švedijos AMI pirmosios ir antrosios pakopos studijų programų internacionalizavimo įvertinimo rezultatus. Vertinant studijų programų internacionalizavimą, buvo nagrinėtos keturios sritys: tikslai ir strategijos, paramos sistemų struktūra, tuo metu vykstančios veiklos bei pasiekimai.

[20] Angl. *National Agency for Higher Education.*

level. For example, this methodology does not evaluate whether IS developed graduates' intercultural knowledge, skills, values and attitudes, whether IS influenced their integration into international labour markets and what the level of foreign students' satisfaction of their study quality is. Thus this methodology is insufficient for holistic IS quality assessment. It has to be noted that quality assessment of IS results is extremely important; so this aspect has to analysed because universally developed assumptions regarding IS importance and benefits require evidence about added value of internationalisation to study quality as well as validation that material and immaterial investing into IS creates changes and makes services provided to students, researches and local and international communities more exceptional. Quality of IS results and added value should be assessed at a HEI level as it is important to assure IS consistency, reliability and value.

Search for IS quality assessment measures has also revealed that scientists, national or international organisations have developed different models for the assessment of HEI activities, products and process affected by HE internationalisation. For example, attention is drawn to internationalisation of study programmes. In 2005, the National Agency for Higher Education in Sweden that performs quality assessment of studies published results of three-year internationalisation evaluation of all Swedish HEI first cycle and second cycle study programmes. Assessment of internationalisation of study programmes focused on four spheres: aims and strategies, structure of support systems, current activities and achievements. However, the analysis of the published report indicates that although assessment involves several organisational structures that promote and support internationalised studies and an academic sphere, i.e. study programmes and IS results, this system is essentially a national system aimed at assessing institutional quantitative and qualitative

Tačiau paskelbtos ataskaitos analizė rodo: nors vertinimas apima ir dalį organizacinių struktūrų, skatinančių ir palaikančių internacionalizuotas studijas, ir akademinę sritį, t. y. studijų programas bei IS rezultatus, iš esmės tai – nacionalinė institucijų kiekybinių ir kokybinių internacionalizavimo rezultatų, o ne IS kokybės vertinimo sistema. Analogišką nacionalinį institucijų kiekybinių ir kokybinių internacionalizavimo rezultatų vertinimą atlieka Kanados universitetų ir koledžų asociacija (AUCC[21]), kartu su *Nova Scotia* banku teikianti apdovanojimus AMI už indėlį į internacionalizaciją, atsižvelgiant į: užsienio studentų skaičių; studijų turinio pokyčius; tarptautinę partnerystę; finansinių, žmogiškųjų ir technologinių išteklių sutelkimą; AMI ir privataus sektoriaus partnerystę; akademinio personalo įnašą į internacionalizaciją; tyrimų įnašą į internacionalizaciją; AMI internacionalizacijos plėtros projektų įnašą į internacionalizaciją (AUCC, 1996–1997, 1997–1998, 1998–1999; AUCC, 2006). Abiem atvejais siekiama surinkti informacijos apie esamą nacionalinį AMI internacionalizacijos pobūdį ir apimtį institucijų lyginamajam vertinimui. Tačiau siekiant objektyviai ir patikimai įvertinti IS kokybę būtina vadovautis IS kokybės kriterijais, apimančiais IS kokybės parametrų kompleksinę visumą.

Išskirtinio dėmesio, kaip unikalus Bolonijos proceso suformuotas produktas, Europoje sulaukė jungtinių laipsnių studijų programos. EUA (2006) yra paskelbusi jungtinių laipsnių antrosios pakopos studijų programų kokybės tobulinimo gaires, padedančias bendradarbiauti AMI tarpinstituciniu lygmeniu, rengti ir įgyvendinti jungtinių laipsnių studijų programas. Šiose gairėse identifikuotos kelios svarbios kokybės problemos, kylančios dėl silpno jungtinių laipsnių studijų programų įgyvendinimo integravimo į AMI

[21] Angl. *Association of Universities and Colleges of Canada*.

internationalisation results rather than IS quality. Analogous national assessment of institution's quantitative and qualitative internationalisation results is performed by the Association of Universities and Colleges of Canada (AUCC) that cooperates with the *Nova Scotia* bank and gives rewards to HEI for contributions to internationalisation, taking into consideration: the number of foreign students; international partnership; consolidation of financial, human and technological resources; academic personnel's input into internationalisation; internationalisation focused research; input of developmental projects on HEI internationalisation into internationalisation (AUCC, 1996–1997, 1997–1998, 1998–1999; AUCC, 2006). In both cases information about existing national nature and volume of the HEI internationalisation is collected for the purpose of comparative assessment of institutions. However, objective and reliable evaluation of IS quality requires following IS quality criteria that involve a complex of IS quality parameters.

Being a unique product of the Bologna process, joint degree study programmes have attracted much attention in Europe. EUA (2006) has published guidelines for quality improvement of joint degree second cycle study programmes that HEI can use when cooperating at an institutional level, preparing and delivering joint degree study programmes. These guidelines identify several important quality issues related to poor integration of joint degree study programme implementation into HEI activities. Five groups of quality criteria for joint degree study programmes (aims and tasks; idea; programme implementation; quality assessment; improvement) were formulated in the form of questions. These groups of criteria can and should be further developed and their indicators should be formulated. They will not be sufficient to evaluate a totality of IS quality but it has to be noted that EUA quality improvement guidelines for joint degree study

veiklą. Klausimų forma suformuluotos penkios (tikslų ir uždavinių; idėjos; programos įgyvendinimo; kokybės vertinimo; tobulinimo) jungtinio laipsnio studijų programų kokybės kriterijų grupės. Pasiūlytų kriterijų grupes galima ir būtina plėtoti toliau bei formuluoti jų rodiklius. Jų nepakanka IS kokybės visumai įvertinti, bet būtina pažymėti: EUA jungtinių laipsnių studijų programų kokybės tobulinimo gairės svarbios tuo, kad užčiuopia abiejų ISU ir ISIV modelių jungiamosios veiklos kokybės problematiką. Tuo nepasižymi nė vienas aptartas bandymas vertinti IS.

AM internacionalizacijos tyrimų kontekste nemenko dėmesio (taip pat ir Lietuvoje) sulaukia tarpkultūrinio kompetentingumo reiskinys. Mokslinių darbų apie tarpkultūrinius kompetentingumus gausoje modeliuojami ir tarpkultūrinio kompetentingumo kaip internacionalizacijos būtinos sąlygos ir (ar) rezultato vertinimai. Pavyzdžiui, D. K. B. Deardorff (2004) yra pasiūliusi tarpkultūrinės kompetencijos, kaip IS išdavos vertinimo modelį, išplėtojusi tarpkultūrinės kompetencijos vertinimo metodus. Nors mokslininkė (Deardorff, 2004) neapibrėžia tarpkultūrinės kompetencijos, kaip internacionalizacijos rezultato kokybės vertinimo parametrų, tačiau išryškina internacionalizacijos rezultatų (ne tik kiekybiniais, bet ir kokybiniais (ilgalaikio poveikio) rodikliais matuojamų pasiekimų akademinės bendruomenės atžvilgiu) vertinimo svarbą.

Fakultetų, t. y. pagrindinių AMI akademinių ir administracinių vienetų, internacionalizavimo vertinimą pasiūlė A. Radzevičienė (2007). Jos teigimu, tai TKFI (tarpkultūrinio kompetentingumo idėja grįsto internacionalizavimo) koncepcijos realizavimą įgalinantis sprendimas: „Padalinių vertinimas padidintų vertinimo skaidrumą, išryškintų stipriąsias ir silpnąsias internacionalizavimo proceso grandis bei skatintų vertinamų padalinių konkurenciją, taigi skatintų juos siekti geresnių rezultatų“ (p. 178). Nors A. Radzevičienės programmes take into account quality issues of both IA and IH models and their connective activities. None of the discussed attempts to assess IS has this feature.

The phenomenon of intercultural competence attracts much attention in the context research on HE internationalisation (including Lithuania). A number of scientific works on intercultural competences also aim to design assessment of intercultural competence as a precondition and (or) result of internationalisation. For example, Deardorff (2004) proposed an assessment model for intercultural competence as an IS outcome and developed methods for intercultural competence assessment. Although the scientist (Deardorff, 2004) does not define intercultural competence as quality assessment parameters for internationalisation outcomes, she highlights the importance of internationalisation result (achievements in relation to an academic community, measured by long-term indicators) assessment.

Radzevičienė (2007) proposed assessment of internationalisation of faculties, i.e. main HEI academic and administrative units. She believes that the following decision would enable realising the conception of internationalisation based on the idea of intercultural competence: “Assessment of departments would make assessment more transparent, highlight strong and weak links of the internationalisation process and promote competitiveness among assessed departments, i.e. would encourage them to achieve better results” (p. 178). Although the aim of Radzevičienė’s (2007) form of assessment of international activity performed by HEI structural departments is to improve quality, the analysis of this assessment model has shown that it is aimed at evaluating quantity of internationalisation activities and results rather than their quality. Similarly to other models, this model lacks quality assessment criteria. Radzevičienė’s (2007) model for international activity assessment of HEI structural departments does not cover a totality of

(2007) sukurtos AMI struktūrinių padalinių tarptautinės veiklos vertinimo formos tikslas – gerinti kokybę, vis dėlto šio vertinimo modelio analizė rodo, kad jis skirtas internacionalizavimo veiklų ir rezultatų kiekiui, o ne kokybei įvertinti, nes kaip ir kiti modeliai stokoja kokybės vertinimo kriterijų. A. Radzevičienės (2007) AMI struktūrinių padalinių tarptautinės veiklos vertinimo modelis holistiniam IS kokybės įvertinimui neaprėpia galimų IS kokybės parametrų visumos, jis orientuotas tik į daugiaaspektį abipusį mobilumą, tarptautinius projektus ir mokslinius rezultatus, naudoja tik kiekybinius internacionalizavimo rodiklius, nevertina internacionalizacijos sąlygų kokybės, pačios internacionalizacijos įtakos kokybei ar skirtingų veiklų sinergijos.

Bendrame daugumos nacionalinių šalių AM studijų kokybės vertinimo kontekste studijų internacionalizacijos matmuo, kaip minėta, vertinamas menkai, t. y. nacionalinės šalies kontekste į kokybės vertinimo procedūras atitinkamai neįtraukiami IS parametrai. Lietuva šiuo atveju ypatingai neišsiskiria. Lietuvos Studijų kokybės vertinimo centro internetiniame puslapyje[22] 2002–2010 m. paskelbtų vertinimo metodikų, rekomendacijų ir pan. analizė leidžia daryti išvadą, kad nacionalinių ar užsienio AMI naujai rengiamų ar jau įgyvendinamų studijų programų, pačių institucijų veiklos internacionalizacijos kokybė vertinama epizodiškai. Nors Lietuvos AM politikų ir strategų bei mokslininkų atliekamos analizės ir studijos, susijusios su AM internacionalizacijos tendencijomis pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje (Kriščiūnas, Daugėlienė, 2001; Juknytė-Petreikienė, Lekavičienė 2005; Stumbrys, 2006; Želvys, 2006a; Valiulis, 2006; Baršauskas ir kt., 2007; Radzevičienė, 2007) kelia klausimų, ar Lietuvos AMI bus patrauklios ir konkurencingos globalioje AM erdvėje, ir, svarbiausia, ar pavyks užtikrinti AM

[22] Internetinis adresas: www.skvc.lt.

potential IS quality assessment parameters required in holistic IS quality evaluation. This model is only focused on diverse mutual mobility, international projects and scientific results and only quantitative indicators of internationalisation are applied, without assessing quality of internationalisation conditions, influence of internationalisation of quality or synergy of different activities.

In the context of various national HE study quality assessments, the dimension of internationalisation has been poorly assessed, i.e. IS parameters are not appropriately included in quality assessment procedures at a national level. No significant differences are noted in Lithuania. The analysis of assessment methodologies, recommendations etc., published on the website of the Lithuanian Centre for Quality Assessment in Higher Education[17] during the period of 2002–2010, has revealed that quality of study programmes newly designed or already delivered by national or foreign HEIs and quality of internationalisation activities at an institution are assessed episodically. Although analyses and studies conducted by Lithuanian HE politicians and scientists on global, European and Lithuanian trends of HE internationalisation (Kriščiūnas, Daugėlienė, 2001; Juknytė-Petreikienė, Lekavičienė 2005; Stumbrys, 2006; Želvys, 2006a; Valiulis, 2006; Baršauskas, etc., 2007; Radzevičienė, 2007) have raised issues on whether Lithuanian HEIs will be attractive and competitive in global HE area and, most importantly, whether IS internationalisation quality as the base of attractiveness and competitiveness will be assured, increasingly more attention has recently been given to quality evaluation of internationalisation in the accreditation process in Lithuanian colleges. This is illustrated by the development of the methodology for external quality assessment of college activities, recommendations for experts and summaries of self-

[17] Internet address: www.skvc.lt.

internacionalizacijos kokybę, kaip patrauklumo ir konkurencingumo pamatą, šiuo metu tik didesnis dėmesys internacionalizacijos kokybės įvertinimui buvo skiriamas Lietuvos kolegijų akreditacijos procese. Tai rodo parengta išorinio kolegijų veiklos kokybės vertinimo metodika, rekomendacijos kolegijos veiklos savianalizės suvestinei ir ekspertams (Kolegijos veiklos savianalizės suvestinės metodinės rekomendacijos, 2006, 2008; Išorinio kolegijų veiklos kokybės vertinimo metodika, 2008), kuriose apibrėžtos vertinamos veiklos sritys, jų kriterijai ir rodikliai. Ypač pabrėžta kolegijų tarptautinių ryšių vertinama sritis. Joje išskiriami veiklos kokybės vertinimo kriterijai yra tarptautinių ryšių organizavimo sistemiškumo ir efektyvumo kriterijus, kurio vienas rodiklių – tarptautinių ryšių sąsaja su regiono, valstybės ir ES prioritetais; tarptautinių ryšių įtakos studijų plėtrai kriterijus, jo rodikliai – per tarptautinį bendradarbiavimą įgytos patirties panaudojimas studijų programoms rengti ir tobulinti bei tarptautinių ryšių poveikis studijų turinio kaitai, kolegijos veiklos kokybei; institucijos pasirengimo vykdyti tarptautines studijų programas kriterijus, jo rodikliai – kolegijos dėstytojų kompetencija dėstyti studijų dalykus užsienio kalba ir kolegijos studijų programų palyginamumo su kitų šalių institucijose įgyvendinamomis studijų programomis užtikrinimas; dalyvavimo tarptautiniuose projektuose apimties ir įtakos kolegijos veiklai kriterijus, jo aktualus rodiklis – tarptautinių projektų įtaka įvairioms studijų kryptims ir kolegijos veiklai; studentų ir dėstytojų mainų intensyvumo ir pusiausvyros kriterijus. Galima daryti išvadą, kad Lietuvos kolegijų veiklos kokybės vertinimo (akreditacijos) metodika paskatino kolegijas diegti Bolonijos proceso tarptautinius susitarimus bei savo veiklą sieti su bendros Europos AM ir studijų erdvės prioritetais internacionalizuojant studijų turinį. Tačiau pasaulinė AM ir studijų rinkų internacionalizacija, taip pat Lietuvos AM politika (Nacionalinė studijų

analysis of college activities (Kolegijos veiklos savianalizės suvestinės metodinės rekomendacijos, 2006, 2008; Išorinio kolegijų veiklos kokybės vertinimo metodika, 2008[18]), that define spheres of assessed activity, their criteria and indicators. Focus is drawn to the sphere of international relations in colleges. Assessment criteria for quality of practice identified here are: a criterion of systemisation and effectiveness of organising international relations, one of indicators of which is links of international relations and regional, national and EU priorities; a criterion of the influence of international relations on the development of studies and its indicators – the use of experience gained through international cooperation in designing and improving study programmes and the effect of international relations on curriculum transformation and quality of college activities; a criterion of an institution being prepared to implement international study programmes and its indicators – college teachers' competence to teach subjects in a foreign language and assurance of comparability of college study programmes and study programmes delivered in foreign institutions; a criterion of the extent of participation in international projects and its influence on college activities and its relevant indicator – the influence of international projects on various study fields and college activities; a criterion of the intensity and balance of student and teacher exchange. A conclusion can be made that the methodology for quality assessment (accreditation) of Lithuanian college activities encouraged colleges to implement international agreement of the Bologna process and relate their activities of curriculum internationalisation to the priorities of European higher education area. However, global internationalisation of HE and study markets as well as Lithuanian HE policy (Nacionalinė studijų programa, 2007; Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo

[18] In Lithuanian language

programa, 2007; Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo programos, 2008, 2010), kelia uždavinį tiek universitetams, tiek kolegijoms skirti daugiau dėmesio vertinant tarptautinio matmens raiškos institucijų veiklose kokybę, todėl būtina naudoti platesnį nei iki šiol IS kokybės vertinimo parametrų spektrą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Aptartų esamų tiek teorinių, tiek praktinių AM internacionalizacijos vertinimo modelių nepakanka IS kokybei vertinti, nes: pirma, dauguma jų skirti ne IS kokybei, o AMI internacionalizavimo veiklų ir rezultatų kiekiui ar pasiektiems tikslams nustatyti; antra, nė vienas kompleksiškai neaprėpia visų IS veiklos sričių; trečia, dominuoja tik klausimai, nėra apibrėžtų ir pagrįstų internacionalizacijos vertinimo nuostatų, kriterijų ir rodiklių; ketvirta, (jei yra) dominuoja kiekybiniai rodikliai (tarptautinių studijų programų ar modulių skaičius, dalykų, dėstomų užsienio kalbomis skaičius, tarptautinių sutarčių skaičius; skaičiai, apibūdinantys akademinio mobilumo mastus, tarptautinio mokslinio bendradarbiavimo rodikliai, projektų skaičius, kitų su studijų internacionalizavimu susijusių veiklų kiekybiniai rodikliai); penkta, bendruose AM studijų kokybės vertinimo modeliuose akcentuojama tik institucijos tarptautinio bendradarbiavimo veikla išorinių ryšių kontekste, kur labiausiai vertinami tarptautiniai akademinės bendruomenės mainai.

Atsižvelgiant į analizuojamą reiškinį (IS sandarą ir IS kokybės sampratą), IS kokybės vertinimo parametrų struktūra pirmiausia turėtų apimti visas IS veiklos sritis: AMI organizacines struktūras, skatinančias ir palaikančias internacionalizaciją ir priskiriamas organizacinės vadybos funkcijoms, ir AMI internacionalizavimo veiklas, priskiriamas akademinei sričiai. Pastarosios turi aprėpti

programos, 2008, 2010[19]) set both universities and colleges a task to focus on assessing quality of international dimension in activities of institutions. Thus it is necessary to apply wider IS quality assessment parameters than were used before.

CONCLUSION AND SUGGESTIONS

The existing theoretical and practical models of HE internationalisation assessment are not sufficient to assess IS quality because: 1) many of them are aimed at determining quantity of HEI internationalisation activities and results or identifying achieved aims rather than assessing IS quality; 2) none of them cover all spheres of IS; 3) questions prevail, i.e. no defined and valid provisions, criteria and indicators of internationalisation assessment are found; 4) (if present), quantitative indicators dominate (number of international study programmes or modules, number of subject taught in a foreign language, number of international agreements; numbers that describe the volume of academic mobility, indicators of international scientific cooperation, number of projects and other quantitative indicators of internationalisation-related activities); 5) general models for quality assessment of HE studies only emphasise practice of international cooperation of an institution in the context of external relations where international exchange of academic community are treated as most valuable.

Taking into consideration the phenomenon that is analysed (IS structure and IS quality conception), the structure of IS quality assessment parameters should cover all spheres of IS practice: HEI organisational structures that promote and support internationalisation and are assigned to functions of organisational

[19] In Lithuanian language

ISU ir ISIV modelius bei jų jungiamąsias veiklas. Antra, IS kokybės vertinimo parametrai turėtų būti suformuluoti taip, kad leistų įvertinti: 1) studijų internacionalizacijos pradinių sąlygų (konteksto ir indėlių) kokybę, 2) IS proceso kokybę, 3) IS rezultatų kokybę. Trečia, atitinkamai suformuluoti IS kokybės vertinimo kriterijai (požymiai, savybės, kurių pagrindu kas nors vertinama, nustatoma vertinamo objekto kokybė, klasifikuojama, priimamas sprendimas (įvertinimas) ir rodikliai (kokybiniai arba kiekybiniai duomenys, apibūdinantys tiriamą požymį) turėtų būti išskirstyti pagal pradinių sąlygų kokybę, studijų proceso kokybę bei studijų rezultatų kokybę. Internacionalizuotų studijų kokybės ir kokybės per internacionalizuotas studijas suformuluotos koncepcijos suponuoja reikalavimą aprėpti ne tik konteksto, indėlio ir proceso (išeigos), bet ir rezultato kokybės kriterijus. Formuluojami kriterijų rodikliai turėtų aprėpti ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius duomenis. Naudojant kriterijus ir rodiklius taip pat turėtų būti galima įvertinti atskirų integruotai kartu veikiančių IS elementų sinerginį efektą. IS kokybės vertinimo parametrus būtina suskirstyti į atskirus kriterijų ir rodiklių rinkinius, tinkamus skirtingiems IS etapams.

management, and HEI internationalisation activities that belong to an academic sphere. The latter should cover the IA and IH models and their connective activities. Besides, IS quality assessment parameters have to be formulated so that they evaluated: 1) quality of initial conditions (context and contributions) of study internationalisation, 2) quality of IS process, 3) quality of IS results. Moreover, appropriately formulated IS quality assessment criteria (characteristics, features that are used as a basis for assessment, quality determination of an assessed object, classification, decision-making / evaluation and indicators (qualitative or quantitative data that describe a feature that is assessed) should be divided according to the quality of initial conditions, quality of study process and quality of learning outcomes. The conceptions of quality of internationalised studies and quality through internationalised studies require covering not only quality criteria of a context, input and process but also quality criteria of products. Indicators of criteria should involve not only quantitative but also qualitative data. The use of criteria and indicators would also allow evaluating synergistic effect of distinct IS elements that act together. IS quality assessment parameters should be distinguished as different groups of criteria and indicators that could be used at different IS stages.

LITERATŪRA / REFERENCES

A European Common Quality Assurance Framework (2003). Technical working group on quality in VET. CEDEFOP. Internetinis adresas: http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Projects_Networks/Quality/key_documents/TWG_-_A_European_Common_Quality_Assurance_Framework.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. liepos 9 d.

Adomaitienė R., Ruževičius J. (2002). Visuotinės kokybės vadybos diegimo ypatumai Vakarų šalių universitetuose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 22, p. 7–21.

Allan A., Pileičikienė N. (2010). Teaching quality assessment in universities studies: possibilities for application of student survey. *The Quality of Higher Education*, No. 7, p. 60–87.

Altbach Ph. G. (2000). The Crisis in Multinational Higher Education. International Higher Education. Internetinis adresas: http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News21/text2.html. Puslapis aplankytas 2012 m. gruodžio 7 d.

Altbach Ph. G. (2002). Perspectives on Internationalizing Higher Education. International Higher Education. Internetinis adresas: http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News27/text004.htm. Puslapis aplankytas 2012-11-7).

Altbach Ph. G., Knight J. (2006). The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. The NEA Almanac of Higher Education. Internetinis adresas: http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/pga/pdf/Inter nationalization_2006.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 3 d.

Association of Universities and Colleges of Canada and Bank of Nova Scotia (1996–1997, 1997–1998, 1998–1999). Towards a More Global Campus: Internationalization Initiatives of Canadian Universities. Ottawa, ON. Author. Internetinis adresas: http://www.aucc.ca/_pdf/english/publications/aucc-scotia_web_e.pdf. Puslapis aplankytas 2008 m. sausio 6 d.

Association of Universities and Colleges of Canada and Bank of Nova Scotia (2006). Internationalizing Canadian campuses: Main themes emerging from the 2007 Scotiabank-AUCC workshop on excellence in internationalization at Canadian universities. Internetinis adresas: http://www.aucc.ca/_pdf/english/publications/aucc-scotia_web_e.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Auk tojo mokslo tarptauti kumo skatinimo 2008–2010 metų programa. LRV 2008 m. liepos 9 d. nutarimas Nr. 732 (Žin., 2008, Nr. 85-3384).

Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2011–2012 metų programa. LR ŠMM 2011 m. vasario 2 d. įsakymas Nr. V-178 (Žin., 2011, Nr. 16-785).

Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo pasaulinė praktika ir jos taikymo Lietuvoje gairės. Sud. Baršauskas P., Kriščiūnas K., Jensen H. P., Kazlauskaitė I., Lanskoronskis M., Markevičienė R., Ramonienė L., Turauskas L. (2007). Kaunas: ISM.

Aukštųjų mokyklų dėmesiui: dėl užsienio partnerių pasirinkimo. SKVC Naujienos. Studijų kokybės vertinimo centras. 2012 m. gruodis, Nr. 16. Internetinis adresas: http://www.skvc.lt/files/naujienlaiskis/SKVC_naujienos_Nr_16.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. gruodžio 23 d.

Bennett R., Kane S. (2011). Internationalization of U.K. University Business Schools: A Survey of Current Practice. *Journal of Studies in International Education*, 15 (4), p. 351–373.

Code of conduct with respect to international student in Dutch higher education, the Netherlands (2006). Internetinis adresas: www.internationalstudy.nl/documenten/Gedragscode%20Engels.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Code of Ethics and Principles of Good Practice for Higher Education Members, Council of International Schools (2009). Internetinis adresas: www.cois.org/page.cfm?p=309. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education. (2001). UNESCO / CEPES and Council of Europe. Internetinis adresas: http://www.cepes.ro/hed/recogn/groups/transnat/code.htm. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 16 d.

Code of practice for the assurance of academic quality and standards in higher education, Quality Assurance Agency for Higher Education, UK (2004). Internetinis adresas: http://www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/codeOfPractice/default.asp. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Code of Practice for the Pastoral Care of International Students, Ministry of Education of New Zealand (2003). Internetinis adresas: www.swis.school.nz/artman/uploads/ffp_new.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Cooper T. (2002). Concepts of "quality": And the problem of "customers", "products" and purpose in higher education. HERDSA, p. 144–151. Internetinis adresas: http://www.ecu.edu.au/conferences/herdsa/main/papers/ref/pdf/CooperT1.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Coryell J. E., Durodoye B. A., Wright R. R., Pate P. E., Nguyen Sh. (2012). Case Studies of Internationalization in Adult and Higher Education: Inside the Processes of Four Universities in the United States and the United Kingdom. *Journal of Studies in International Education*, 16 (1), p. 75–98.

Crowther P. (2000). Internationalisation at home – Institutional implications. Internationalisation at Home. A Position Paper (by P. Crowther, M. Joris, M. Otten, B. Nilsson, H. Teekens, B. Wätcher). EAIE, p. 37–40. Internetinis adresas: http://www.eaie.org/IaH/IaHPositionPaper.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. vasario 5 d.

De Wit H. (1998). Rationales for Internationalisation of Higher Education (I). Internetinis adresas: http://www.ipv.pt/millenium/wit11.htm. Puslapis aplankytas 2007 m. vasario 22 d.

Deardorff D. K. B. (2004). *The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States. North Carolina State University*. Dissertation. Internetinis adresas: http://www.lib.ncsu.edu/theses/available/etd-06162004-000223/unrestricted/etd.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. kovo 11 d.

Fielden J. (2006). Internationalisation and Leadership – what are the issues? The Leadership and Development Challenges of Globalisation and Internationalisation. Leadership Summit 2006. Leadership Foundation for Higher Education, p. 3–9. Internetinis adresas: https://www.lfhe.ac.uk/publications/leadershipsummit2006.pdf/. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Fischer-Bluhm K. (2007). Instruments for raising quality culture in a network of universities. A selection of papers from the 1st European forum for quality assurance, p. 34–39. Internetinis adresas: *http://www.eua.be/Publications.aspx. Puslapis aplankytas 2012 m. rugpjūčio 2 d.*

Frew C. (2006). An International Educational Literacy: Students, Academics and the State. *Journal of University Teaching and Learning Practice*, 3 (1), p. 24–33.

Green D. (1994). *What is quality in higher education? Concepts, Policy and Practice. What is quality in higher education?* Society for Research into Higher Education & Open University Press, p. 3–20.

Guidelines for Quality Enhancemenet in European Joint Master Programmes – European Masters New Evaluation Methodology Guidelines for Higher Education Institutions. (2006). EUA. Internetinis adresas: http://www.eua.be. Puslapis aplankytas 2012 m. lapkričio 13 d.

Guidelines for the Internationalisation Quality Review Process (IQRP) for Institutions of Higher Education. Quality and internationalisation in Higher Education, OECD, 1999, p. 241–260. Internetinis adresas: www.oecd.org. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 3 d.

Hamshere D. (2007). Lengvai gaunami laipsniai – įvadas į apgaulingą pasaulį internete. Iš: Kvalifikacijų vertinimas ir pripažinimas mobilumui: Lietuvos mokslininkų mobilumo centro 3-oji metinė konferencija.

Huisman J., Van der Wende M. (2004). *Europe. On Cooperation and Competition. National and European Policies for the Internationalization of Higher Education*. Eds. Huisman J., Van der Wende M. Bonn: Lemmens, p. 17–50.

Huisman J., Van der Wende M. (Eds.) (2005). *On Cooperation and Competition II: Institutional Responses to Internationalisation, Europeanisation and Globalisatio*n. Bonn: Lemmens.

Hunger A., Skalbergs I. (2007). Promotion of quality culture in international cooperation with special focus on joint programmes. A selection of papers from the 1st European forum for quality assurance, p. 40–46. Internetinis adresas: *http://www.eua.be/Publications.aspx. Puslapis aplankytas 2012 m. rugpjūčio 2 d.*

Important Questions about "Diploma Mills" and "Accreditation Mills". (2003). CHEA. Internetinis adresas: http://www.chea.org/pdf/fact_sheet_6_diploma_mills.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 3 d.

Internationalisation of Higher Education. (2004). Policy Brief. OECD. Internetinis adresas: http://www.oecd.org/dataoecd/33/60/33734276.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. lapkričio 12 d.

Internationalization Strategies Advisory Service. IAU. Internetinis adresas: http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/ISAS_ENG.pdf. Puslapis aplankytas 2013 m. vasario 14 d.

Išorinio kolegijų veiklos kokybės vertinimo metodika. (2008). SKVC. Internetinis adresas: http://www.skvc.lt/files/metodika_instituc_vertin/metodika_ekspertams.doc. Puslapis aplankytas 2012 m. kovo 23 d.

Yokoyama K. (2011). Quality Assurance and the Changing Meaning of Autonomy and Accountability Between Home and Overseas Campuses of the Universities in New York State. *Journal of Studies in International Education*, 15 (3), p. 261–278.

Jėčiuvienė M. (2008). Studentų mokymo kokybės veiksniai. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 45, p. 47–55.

Juknytė-Petreikienė I., Lekavičienė D. (2005). Assessment of Colleges' Activity Quality: the Bologna Process Dimensions. *Inžinierinė ekonomika*, 3 (43), p. 22–29.

Juknytė-Petreikienė I., Pukelis K. (2007). Quality assessment of internationalised studies: experience of Socrates / Erasmus programme participants. *The Quality of Higher Education*, No 4, p. 74–101.

Kelo M., Teichler U., Wächter B. (2006). *Eurodata – Students mobility in European higher education*. Bonn: Lemens.

Knight J. (1997). A Shared Vision? Stakeholders' Perspectives on the Internationalization of Higher Education in Canada. *Journal of Studies in International Education*, 1 (27), p. 27–44.

Knight J. (1999). Internationalisation of Higher Education. Quality and Internationalisation in Higher Education, OECD, p. 13–29. Internetinis adresas: www.oecd.org. Puslapis aplankytas 2012 m. spalio 2 d.

Knight J. (2001). Monitoring the Quality and Progress of Internationalisation. *Journal of Studies in International Education*, 5 (3), p. 228–243.

Knight J. (2003). Internationalization: Developing an Institutional Self-Portrait. Readings for EOTU Project. Internetinis adresas: http://www.eotu.uiuc.edu/events/Illinoisnovfinal.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. rugsėjo 2 d.

Knight J. (2004a). Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8 (1), p. 5–31.

Knight J. (2004b). New Rationales Driving Internationalization. International Higher Education. Internetinis adresas: http://www.bc.edu/bc_org/avp/soe/cihe/newsletter/News34/text002.htm. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 18 d.

Knight J. (2006a). Higher Education Crossing Borders: A Guide to the Implications of the General Agreement on Trade in Services (GATS) for Cross-border Education. COL/UNESCO. Internetinis adresas: http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001473/147363e.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 5 d.

Knight J. (2006b). IAU 2005 Internationalization Survey. Preliminary Findings Report. Internetinis adresas: http://www.unesco.org/iau/internationalization/i_survey2.html. Puslapis aplankytas 2012 m. gegužės 5 d.

Knight J. (2011). Education Hubs: A Fad, a Brand, an Innovation? *Journal of Studies in International Education*, 15 (3), p. 221–240.

Knight J., Adams T., Lenn M. P. (1999). Quality Assurance Instruments and their Relationship to IQRP. Quality and internationalisation in Higher Education, OECD, p. 207–224. Internetinis adresas: www.oecd.org. Puslapis aplankytas 2012 m. gegužės 5 d.

Knight J., De Wit H. (1999). Reflections on Using IQRP. Quality and internationalisation in Higher Education, OECD, p. 195–206. Internetinis adresas: www.oecd.org. Puslapis aplankytas 2012 m. gegužės 5 d.

Kolegijos veiklos savianalizės suvestinės metodinės rekomendacijos. (2008). SKVC. Internetinis adresas: http://www.skvc.lt/files/metodika_instituc_vertin/Kolegiju_savianalize_metod_rekomend.doc. Puslapis aplankytas 2012 m. kovo 23 d.

Kolegijos veiklos savianalizės suvestinės metodinės rekomendacijos. (2006). SKVC. Internetinis adresas: http://www.skvc.lt/files/metodika_instituc_vertin/Metodika_ekspertams_2006_11_02.doc. Puslapis aplankytas 2012 m. kovo 23 d.

Koutsantoni D. (2006a). Some International Examples of Internationalisation and their Implications for the UK. The Leadership and Development Challenges of Globalisation and Internationalisation. Leadership Summit 2006. Leadership Foundation for Higher Education, p. 14–20. Internetinis adresas: https://www.lfhe.ac.uk/publications/leadershipsummit2006.pdf/. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Koutsantoni D. (2006b). Internationalisation in the UK. The Leadership and Development Challenges of Globalisation and Internationalisation. Leadership Summit 2006. Leadership Foundation for Higher Education, p. 22–31. Internetinis adresas: https://www.lfhe.ac.uk/publications/leadershipsummit2006.pdf/. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Kriščiūnas K. (2000). Kauno technologijos universiteto mokslinių tyrimų ir bendradarbiavimo raida 1990–2000 m. *Inžinerinė ekonomika*, 2 (17), p. 22–29.

Kriščiūnas K., Daugėlienė R. (2001). Aukštojo mokslo kokybė: globalinis požiūris ir kriterijai. Iš: Kokybės vadyba – konkurencingo verslo pamatas: respublikinės konferencijos pranešimų medžiaga, p. 99–105.

Nacionalinė studijų programa. LR ŠMM 2007 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. ISAK-2334 (Žin., 2008, Nr. 7-260).

Nilsson B. (2003). Internationalisation at Home from a Swedish Perspective: The Case of Malmö. *Journal of Studies in International Education*, 7 (1), p. 27–40.

Obst D. (2007). Exchanging Quality: Trends in Global Student Mobility. 2nd Athens International Conference on University Assessment. Internetinis adresas: http://quality.hau.gr/pages/key_abstracts.htm. *Puslapis aplankytas 2012 m. rugpjūčio 2 d.*

Parsons R. L., (2010). The Effects of an Internationalized University Experience on Domestic Students in the United States and Australia. *Journal of Studies in International Education*, 14 (4), p. 313–334.

Principles of Good Practice in Overseas International Education Programs for Non-U.S. Nationals. (1997). Internetinis adresas: http://www.ncahlc.org/download/IntnlPrinciples97.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Provision of Education to International Students, Code of Practice and Guidelines for Australian Universities, Australian Vice-Chancellors' Committee (AVCC) (2005). Internetinis adresas: www.universitiesaustralia.edu.au/documents/publications/CodeOfPracticeAndGuidelines2005.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Pukelis K. (2009). Ability, Competency, Learning/ Study Outcome, Qualification and Competence: Theoretical Dimension. *The Quality of Higher Education, No.* 6, p. 12–35.

Pukelis K., Pileičikienė N. (2006). Study Programme Quality Peculiarities at Some Lithuanian Universities and Colleges: Study Outcomes Paradigm, The Quality of Higher education, No. 3, p. 20–43.

Radzevičienė A. (2007). *Aukštojo mokslo institucijų veiklos internacionalizavimas: žmonių išteklių vadyba*. Daktaro disertacija. VGTU.

Reichert S., Wächter B. (2000). The Globalisation of Education and Training: Recommendations for a Coherent Response of the European Union. ACA. Internetinis adresas: http://ec.europa.eu/education/programmes/eu-usa/global.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 14 d.

Savickienė I. (2005). *Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos projektavimas*. Daktaro disertacija. VDU.

Smith A. (1994). International Education: A question of quality (Amsterdam, EAIE Occasional paper 7).

Söderqvist M. (2002). The Internationalisation and Strategic Planning of Higher Education Institutions, an Analysis of Finnish EPS Strategies. HSe Print. Internetinis adresas: http://hsepubl.lib.hse.fi/pdf/hseother/b33.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 27 d.

Stumbrys E. (2006). Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatų ir gairių poreikis bei jų sandara. Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės bei jų įgyvendinimo Lietuvoje perspektyvos. Konferencija, Vilnius. Tarybos išvados dėl aukštojo mokslo internacionalizavimo. 2010 m. gegužės 11 d. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. C135/12–14. Internetinis adresas: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:135:0012:0014:LT:PDF. Puslapis aplankytas 2013 m. sausio 23 d.

Teekens H. (2007). *Internationalisation at home: ideas and ideals*. EAIE, p. 1–22.

The Internationalisation of Higher Education in Sweden (2005). National Agency for Higher Education. Internetinis adresas: http://www.inter.uadm.uu.se/pdf/0527R_en.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. Sausio 16 d.

The Standards of Good Practice for Education Abroad, The Forum on Education Abroad (2007). Internetinis adresas: www.forumea.org/documents/ForumonEducationAbroad-StandardsofGoodPractice3rdedition2007_001.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. balandžio 29 d.

Valiulis A. (2006). The Internationalisation of Higher Education: a New Stage of Individual Growth and University Development. *Global Journal of Engineering Education*, 10 (1), p. 51–56.

Van Damme D. (1999). Internationalization and quality assurance: towards worldwide accreditation? Triennial Conference, Brussels. Internetinis adresas: http://adm.aau.dk/iaup/members/grp5/paper%20-%20dvandamme.dochttp://adm.aau.dk/iaup/members/grp5/paper%20-%20dvandamme.doc. Puslapis aplankytas 2012 m. rugpjūčio 12 d.

Van der Wende M. (1996a). *Internationalising the curriculum in Dutch higher education: an international comparative perspective*. Den Haag: NUFFIC.

Van der Wende M. (1996b). Quality Assurance in Higher Education and the Link to Internationalisation. Internetinis adresas: http://www.ipv.pt/millenium/wende11.htm. Puslapis aplankytas 2012 m. spalio 3 d.

Van der Wende M. (1999). Quality Assurance of Internationalisation and Internationalisation of Quality Assurance. Quality and Internationalisation in Higher Education, OECD, p. 225–240. Internetinis adresas: www.oecd.org. Puslapis aplankytas 2012 m. lapkričio 6 d.

Van der Wende M. (2009). European Responses to Global Competitiveness in Higher Education. Research & Occasional Paper Series: CSHE.7.09. Internetinis adresas: http://cshe.berkeley.edu/publications/publications.php?id=336. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 16 d.

Van der Werf E. (2001). Total Quality Management in higher education: does the T include internationalisation? Internetinis adresas: http://www.eaie.org/pdf/F33art7.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. sausio 6 d.

Wächter B. (1999). Assesing the quality of internationalisation. The Internationalisation Quality Review Process (IQRP). In: Wächter B. (ed.), *Internationlisation in Higher Education – A Paper and Seven Essays on International Cooperation in the Tertiary Sector*. Bonn: Lemmens, ACA.

Wächter B. (2000). Internationalisation at home – the context. Internationalisation at Home. A Position Paper (by P. Crowther, M. Joris, M. Otten, B. Nilsson, H. Teekens, B. Wächter). EAIE, p. 5–14. Internetinis adresas: http://www.eaie.org/IaH/IaHPositionPaper.pdf. Puslapis aplankytas 2012 m. vasario 5 d.

Wilkins S., Huisman J. (2011). Student Recruitment at International Branch Campuses: Can They Compete in the Global Market? *Journal of Studies in International Education*, 15 (3), p. 299–316.

Žekevičienė A. (2003). Total quality management at university. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 28, p. 237–253.

Žekevičienė A. (2009). Aukštojo mokslo institucijų paslaugų kokybės tyrimai SERVQUAL metodu. *Ekonomika ir vadyba*, 14, p. 1107–1113.

Želvys R. (2006). Internacionalizacijos iššūkiai Lietuvos aukštajam mokslui. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 17, p. 140–146.

Žibėnienė G. (2005). *Neuniversitetinių studijų programų kokybės vertinimo teorinis ir empirinis pagrindimas*. Daktaro disertacija. VPU.

Žydžiūnaitė V., Merkys G., Jonušaitė S., Katiliūtė E. (2006). Studentų įgalinimo studijoms sąlygų kūrimas kaip aukštojo mokslo kokybės požymis: edukologijos magistrantūros studijų atvejis. *Socialiniai mokslai*, 3 (53), p. 73–78

Įteikta 2013 m. gegužės mėn.
Delivered 2013 May

INGA JUKNYTĖ-PETREIKIENĖ

Mokslinių interesų kryptys: aukštojo mokslo kokybė, aukštojo mokslo internacionalizacija.

Mykolo Romerio universitetas

Studijų programų ir kokybės užtikrinimo grupės vadovė

The fields of scientific interests: quality of higher education, internationalization of higher education.

Mykolas Romeris University

Head of Study Programme and Quality Assurance Group

Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania
ingajp@mruni.eu